

חנוכה

עיקר נס חנוכה - ההצלה מהיוונים

ידוע כי עיקר נס חנוכה היה ההצלה מהיוונים, אחרי שגזרו גזירות קשות על ישראל, שלא ללמוד תורה, ולא לשמור שבת, ורצו גם לבטל שאר מצוות ישראל, עד שהקב"ה הצילם על ידי קומץ אנשים, חשמונאי ובניו, שיצאו למלחמה במסירות נפש נגד אלפים רבים של האויב היווני, שאליהם הצטרפו גם הרבה מתיוונים מישראל, אף על פי שהיו היוונים מדינה שלמה של עשרות אלפי אנשים, בכל זאת לא שתו החשמונאים לבם לזה, והלכו בכל המסירות כדי להציל מיד היוונים.

הלא אם היו שואלים דבר כזה לאדם מן השוק, בוודאי היה משיב ואומר כי אין זה אפשרי לכמה אנשים יחידים לעמוד נגד אלפים רבים, שהרי הם ממש כמאבדים את עצמם לדעת במלחמה זו, אבל החשמונאים עמדו בגבורה ויצאו למלחמה ביוונים במסירות נפש, וכל עיקר כוונתם ביציאה למלחמה היתה מפני שרצו להציל את כלל ישראל, שלא יעברו חלילה על הדת, ונעשה להם נס שלא כדרך הטבע שניצחו את היוונים במלחמה.

ולזה באו עיקר קביעות ימי החנוכה לדורות משום נס ההצלה מהיוונים, שהצליחו החשמונאים המעטים לנצח את היוונים הרבים, וכפי שמבואר בנוסח תפילת על הניסים שמזכירים בעיקר את נס ההצלה והניצחון במלחמה, "ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וכו' מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך", וכמעט שאין מזכירים את נס פך השמן, שגם בסוף על הניסים שאומרים ואחר כן באו בניך וכו' לא מזכירים את נס זה, ורק הדלקת נרות חנוכה היא לזכר נס פך השמן.

השראת השכינה במדרגת האור

זכר נס פך השמן בהדלקת נרות חנוכה

מצינו בחנוכה דגש מיוחד על נס פך השמן, נרות חנוכה בכל יום לזכר הנס, שלא היה די שמן להדלקת המנורה כי אם בשביל יום אחד, ונעשה נס שהספיק שמן של יום אחד לשמונה ימים, ועל זה קבעו חכמינו ז"ל את הדלקת נרות חנוכה בכל יום שמונה ימים לזכר הנס. ויש להעיר כי באמת לא מצינו בשום מקום שיקבעו מצוה מיוחדת לזכר נס שלא היה בו שייכות עם גאולת והצלת כלל ישראל, ורק אמרו (ברכות נד, א) כי אדם שעובר במקום שנעשה לו נס פרטי צריך לומר ברוך שעשה לי נס במקום הזה, אך לא מצינו כלל שיתקנו מצוה לזכר נס שאין בו גאולה והצלה לכלל ישראל.

וכגון במעשה דרבי חנינא בן דוסא (תענית כה, א) שנעשה נס לבתו שדלק החומץ במקום שמן, לא תיקנו חכמים שום מצוה לזיכרון הנס, כי היה זה נס פרטי שלא היה בו שייכות וקשר להצלת כלל ישראל, ורק בנס כמו יציאת מצרים שיש בו הצלה לכלל ישראל עושים את חג הפסח לזיכרון הנס.

ואם כן צריך להבין מדוע תיקנו הדלקת נרות חנוכה לזכר נס פך השמן, הרי נס זה אינו קשור כלל עם גאולת ישראל, ואדרבה לכאורה עיקר קביעות הנס לדורות היה צריך להיות לזכר נס ההצלה מהיוונים, שזו היתה עיקר ההצלה וגאולת כלל ישראל על ידי שיצאו החשמונאים במסירות נפש להילחם במדינה שלמה וניצחום, ומדוע לא תיקנו שום מצוה לזכר נס זה ולא קבעו אלא הזכרה גרידא בתפילת שמונה עשרה וברכת המזון בעל הניסים כשבח והודאה להשי"ת על ההצלה, ואילו נס פך השמן שלא היה בו גאולת ישראל קבעו מצוה מיוחדת.

חנוכה

עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל

וביאור הענין יש לומר, כי הנה אין בעולם שום דבר שחשוב כל כך כמו האור, וכמו שאמרו חז"ל (שבת כב, ב) על הפסוק "מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו אהרן", וכי לאורה הוא צריך? וכי הקב"ה צריך את אורה של המנורה? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו [וראה מה שדנו שם התוספות מדוע נקט ארבעים שנה שהלכו במדבר הרי בכל הדורות כל העולם הולכים לאורו של מקום] אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל.

והמשיכו שם בגמרא "מאי עדות? אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמידת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים", והיינו שהיה נס מיוחד בנר המערבי שדלק בבית המקדש, שהיו נותנים בו רק חצי לוג שמן כמו בשאר הנרות, ואף על פי ששאר הנרות לא הספיקו לדלוק עשרים וארבע שעות, הנר המערבי דלק גם למחרת לאחר ששאר הנרות כבו כבר, זו היתה העדות שהשכינה שורה בישראל.

ולכא' יפלא מה מיוחד בנס זה הלא ניסים רבים נעשו לאבותינו בבית המקדש, כמו שאמרו חז"ל (אבות ה, ה) עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, ועל ניסים אלו לא מצינו שייאמר כי הם עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, אף על פי שהם ניסים שנעשו אפילו בבית המקדש השני שכבר לא היתה שם מדרגה גבוהה כל כך של השראת השכינה, ומה המיוחד בנס של נר המערבי יותר משאר ניסים שהוא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל.

האור - מדרגה גבוהה של השראת השכינה

ויש לבאר בזה על פי מה שכתבו בספרים הק' שכל דבר גשמי יש לו שרש רוחני בעולם העליון, וככל שהדבר מתקרב יותר לעולם העשייה בעולם הזה הרי הוא נעשה יותר ויותר גשמי, ויש מדרגות שונות בדברים הגשמיים עצמם, שיש דברים שהם ממש גשמיים כמו ברזל, עפר ומים, שניתן למששם בידיים, והדבר הכי פחות גשמי שקיים בעולם הזה הוא האור שאין למששו כלל, והשרש שלו בעולם העליון הוא כל כך רוחני עד שאין לנו שום תפיסה בזה. וכיון שהאור הוא הדבר הכי רוחני שקיים בעולם הזה, אם כן זה מראה על קשר והתקרבות לשכינה, כי האור מראה את הרוחניות שבדבר יותר משאר דברים, והמדרגה הגבוהה ביותר של השראת השכינה היא על ידי האור, שבשביל לזכות למדרגה כזו של השראת השכינה צריכים כלל ישראל להיות במדרגה גבוהה מאד.

השראת השכינה בזמן המתייוונים

והרי ידוע כי בזמן היוונים היו חלק גדול מבני ישראל שהתיוונו רחמנא לצלן, והתחילו להתנהג במעשיהם כאומות העולם, וכבר היתה צריכה להתבטל השראת השכינה מהם, ועל כל פנים בוודאי שלא היו ראויים להשראת השכינה במדרגה של אור, שזו היא המדרגה הגבוהה ביותר וכמבואר, ואף על פי כן הצליחו קומץ קטן של שנים עשר אנשים, שפעלו במסירות נפש לשם שמים, לרומם את כלל ישראל ממדרגה שפלה כל כך, ולהעלותם לכדי מדרגה של השראת השכינה על ידי אור.

וזה מה שאמרו חז"ל נר המערבי שהוא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, כי אף על פי שהשראת השכינה ניכרת גם מתוך שאר הניסים, הרי מכל מקום אין זו השראת השכינה במדרגה גבוהה כל כך כמו האור, שזו היא השראת השכינה במדרגה גבוהה מאד, והיו ישראל ראויים לזה רק כשהיו בדרגה גבוהה ברוחניות, אבל בימי היוונים שירדו כלל ישראל ממדרגתם לא היו ראויים להשראת השכינה בדרגה כזו, ורק בזכות מסירות נפשם של החשמונאים התרוממו והגיעו לדרגה גבוהה כזו של השראת השכינה.

חנוכה

קושיית הבית יוסף - אין מקרה בעולם

והנה ידועה קושייתו של הבית יוסף (או"ח סימן תע"ר) מדוע תיקנו להדליק נרות חנוכה שמונה ימים, הרי נס פך השמן במקדש לא היה כי אם שבעה ימים, שהרי גם בדרך הטבע הספיק השמן להדלקת יום אחד, ורק בשבעת הימים הנוספים דלק בדרך נס, וכבר נאמרו תירוצים רבים לקושיא זו.

אך האמת הוא כדברי הרמב"ן הידועים בסוף פרשת בא שכל דברינו ומקרינו כולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, והיינו שכל הבריאיה כולה עומדת ומתקיימת כל העת בנסים ואין שום מאורע בעולם שאינו בנס, אלא שמפני שהנס הוא תמידי אין שמים לב לזה. וכמו כן בנס פך השמן שנכנסו הכהנים להיכל ומצאו פך שמן טהור בחותמו של כהן גדול שלא נטמא בידי היוונים, הרי עצם הדבר שמצאו פך שמן טהור זהו נס שלא כדרך הטבע, מאחר שהיוונים חיפשו בכל המקומות וטימאו את כל השמנים, בפרט שהמתיוונים מישראל עמדו לעזרתם וסייעו להם למצוא את כל השמנים, ואף על פי כן בדרך נס נשאר פך אחד טהור שלא הבחינו בו היוונים.

אלא שבשביל נס זה לבדו לא היו מתקנים הדלקת נרות חנוכה לדורות, ורק לאחר שנעשה להם נס נוסף שהספיק שמן של יום אחד להדליק ממנו שמונה ימים, תיקנו חכמים מצות הדלקת נרות חנוכה לזיכרון שני הניסים גם יחד, האחד מה שהיה ביום הראשון שמצאו פך טהור שלא ראוהו היוונים, והשני שהספיק מעט שמן להדלקת שמונה ימים.

כח היחיד לרומם את הכלל

ומעתה יתבאר כי אף שלא מצינו בשום מקום שיתקנו חכמים מצוה לזיכרון נס שאין בו גאולה והצלה לכלל ישראל, הרי בנס פך השמן ראו חכמים צורך מיוחד לקבוע תקנה לדורות לזיכרון הנס, מפני שהיה זה נס גדול כל כך שאנשים יחידים מתוך בני ישראל הצליחו לרומם את הכלל למדרגה גבוהה כל כך, שהתעלו והיו ראויים להשראת השכינה במדרגה של אור. ללמדנו כמה גדול כח היחיד, שהרי אנו רואים כי אף קומץ אנשים בודדים היה בידם לעשות מהפכה בעולם, ויחד עם זה שהיו מתיוונים רבים מבני ישראל הצליחו כמה יחידים לרומם את הכלל למדרגה כזו של השראת השכינה. יעזור הקב"ה שכל אחד ואחד יתחזק במסירות נפש ללימוד התורה, תפילה, וקיום המצוות.

חנוכה במחנה העבודה מיהרלדארף

בשואה הנוראה חפצו צוררי ישראל לכלות את העם היהודי. אולם גם בחושך הנורא של גיא הצלמוות הגרמני, עלו ניצוצות של גבורה ומסירות נפש לקיום המצוות, האירו באור יקרות, והכילו את גבורתו וחוסנו הפנימי של עם ישראל, ששום צורר אינו יכול לו.

וכך מספרים החסידים אודות ההדלקה של הרבי הקדוש מצאנז וחסידיו במחנה העבודה מיהרלדארף, חנוכה תש"ה:

היהודים השבורים והרצוצים שם במחנה לא ידעו באיזה יום בשבוע יחול בדיוק יום ראשון של חנוכה. לוח שנה עברי לא היה בידם והם היו מנותקים מכל וכל. הלכו, איפוא, אל הרבי מצאנז זי"ע והוא התיישב מיד בצריפו עם גזיר פחם בידו האחת, ששימש לו במקום עיפרון, ועם קרעי נייר של שק מלט בידו השניה, התחיל לרשום מספרים ולחשב חשבונות על פי הזיכרון עד שחישב בבירור באיזה יום בשבוע יחול כ"ה בכסלו.

חנוכה

בהתקרב ימי החנוכה, הזדמן לרבי לעבוד במחסן העצים של המחנה. הוא ניצל הזדמנות פז זו, שהתגלגלה לידייו משמיים, ובסיועם של עוד כמה יהודים התקין בסתר מנורה של עץ. אולם כיצד ישיגו שמן להדלקה? גם לזאת מצאו פיתרון. מדי פעם היו מקבלים היהודים מרגרינה בקיצה. כל פירור של מרגרינה הוא סם חיים, תוספת נחוצה של אנרגיה לגוף התשוש. אך בימי החנוכה כל פירור של מרגרינה הוא סם חיים לנשמה, תוספת אדירה של אנרגיה לנפש היהודית, שכן ממנו אפשר להתיך מעט שמן להדלקת נר חנוכה... ואכן, יהודים רבים מן המחנה הפרישו במסירות נפש פירורי מרגרינה ושמרו אותם עבור הדלקת הנרות. ופתילות מאין? חיש קל נשלפו חוטים מבגדי המחנה הבלואים שעטפו את גופם, עבור התקנת הפתילות לשם מצוות הדלקת נרות חנוכה.

כשהגיע ליל ראשון של חנוכה, זכו היהודים במחנה להדליק את נרות החנוכה כמצוותם. הרבי זי"ע העלה את השלהבת ברטט של קדושה... שמחה עצומה הציפה את הלבבות.

מספר הרבי: "באחד הלילות הבאים אחזה אש הנרות בצריף כולו והתלקחה שריפה גדולה. מיד באו הרשעים לחקור ולדרוש מה היה שורש המאורע, ועל מעשה כזה להדליק אש במחנה היו ממיתים תיכף ומיד את האיש ההוא שהעז לעשותו. ואף על פי כן לא עזבונו חסדיו יתברך שמו וניצלו מידיהם".

והוסיף הרבי בהתרגשות גדולה: "אפילו אודה לה' כל ימי חיי, בימים וגם בלילות, לא אצא ידי חובתי להודות לאלוקים על שזכיתי אז תחת שלטון הרשעים לקיים את המצווה כראוי ולהדליק נר חנוכה כהלכתו, ולא זו בלבד אלא שיצאתי משם חי וקיים חרף הסכנה שריחפה אז על ראשי!".

הקשר בין הדלקת נר חנוכה לבורו של יוסף

בסוגיית חנוכה בגמרא, מופיעות שתי מימרות של ר' תנחום: אחת בהלכה, ואחת באגדה. בהלכה "נר של חנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה כסוכה וכמבוי", ומיד לאחריו באגדה, לגבי הבור שאליו נזרק יוסף "מאי דכתיב 'והבור ריק אין בו מים'? ממשמע שנאמר: 'והבור ריק' איני יודע שאין בו מים? אלא מה ת"ל 'אין בו מים', מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו".

'משך חכמה' מבאר את הקשר בין שתי האמרות של ר' תנחום בטוב טעם ודעת: ר' תנחום בא להסביר את גדר הברכה, שמברכים על נר חנוכה, "שעשה נסים לאבותינו", שהיא כמו הברכה הרואה מקום שנעשה לו נס, שמברך "שעשה לי נס במקום הזה", ולגבי ברכה זו קובע אבודרהם שברכה זו נאמרת דווקא על נס שיצא מדרך הטבע, כאשר רואה את המקום שארע בו הנס.

בחנוכה היו שני נסים: ניצחון המלחמה על מלכות אנטיוכוס, והוא נחשב עדיין לנס בגדר הטבע, ונס פך השמן שהוא מחוץ לדרך הטבע. וכיוון שברכת "הרואה" מברך רק על נס על-טבעי, לכן אי אפשר לברך ברכה זו על נס הניצחון במלחמה, אלא על נס פך השמן שהוא נס על-טבעי. ותיקנו לברך ברכה זו על ראית הנרות, שהן כאילו מקום הנס. ולכן יש להדליק למטה מכ' אמה במקום שהעין שולטת בו, כדי שיברך במקום הראוי לברכת "הרואה".

מוסיף ה'משך חכמה' שאת זה למד ר' תנחום מפרשת בורו של יוסף. על פי מדרש תנחומא על הפסוק: "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם" מה ראו? ראו את יוסף שכשחזר מלקבור את אביו, הלך והציץ בתוך הבור שהשליכוהו לשם, והם חשבו "לו ישטמנו אחינו" ויוסף לשם שמים התכוון, לברך "ברוך שעשה לי נס במקום הזה".

יוסף זכה לשני סוגי נסים: נס טבעי ועל-טבעי.

חנוכה

הנס הטבעי הוא, פרשת ירידתו למצרים. כל השתלשלות הקורות אותו מירידתו למצרים עד שנעשה למשנה למלך מצרים. שונה מזה הנס שניצל מאותו בור שנחשים ועקרבים יש בו, שהיה נס יוצא מדרך הטבע. ולכן כשיוסף רצה לברך "שעשה לי נס במקום הזה", לא היה יכול לברך על הצלתו במצרים שהיה נס טבעי, אלא על נס הצלתו מבור הנחשים שהוא נס על-טבעי, ולכן חזר לאותו הבור, כדי לברך שם.

וזה הקשר בין שני מאמרי ר' תנחום הוא רבי תנחומא שבמדרש.

הידור מצווה עד שליש

מפורסמת השאלה מפני מה מדליקים 36 נרות בחנוכה, הרי מצד הדין מספיק להדליק כל יום נר אחד שזה ס"ה שמונה נרות לכל החנוכה. והתוספת שכל יום מוסיף והולך עד שביום האחרון מדליקים שמונה היא הידור מצווה. והרי הידור מצווה הוא רק עד שליש מהמצווה?

ונראה ליישב שהרי עיקר מצוות נר חנוכה תקנו חז"ל משום פרסום הנס, וכל מה שמוסיפים בנרות מתפרסם הנס יותר אם כן במצווה זו ההידור הוא לא חיצוני כמו בשאר מצוות אלא הוא עצם המצווה, שכן ההידור מביא ליותר פרסום הנס.

וראיה נצחת לדבר שהאבודרהם מביא בשם הרמב"ם שמי שהדליק נר חנוכה ובירך עליו, ואחר כך הזדמן לו להדליק עוד נר שלא היה לפניו לפני כן חוזר לברך. ולכאורה קשה איפה מצינו עוד מקום בתורה שמברכים על הידור מצווה? ולפי מה שאמרנו זה מצויין שהרי בנר חנוכה ההידור הוא בגוף המצווה והדין שיברכו גם עליו.

מדוע החנוכה בצד שמאל?

על פי ההלכה, כאשר מניחים את החנוכה בפתח, יש לשים אותה מצד שמאל, כך שהמזוזה תהיה מצד ימין, החנוכה בשמאל והאדם יהיה מסובב במצוות מכל הכיוונים כאשר הוא נכנס לבית.

עם זאת, עדיין זה נראה מעט מוזר. חוץ מאשר מצוות תפילין, שמניחים על יד שמאל עקב פסוק מפורש ("על ידכה" יד כהה) בכל שאר המצוות תמיד מקפידים לעשות דברים בימין. שופר תוקעים בצד ימין של הפה, קרבנות מסתובבים תמיד דרך צד ימין, קידוש לוקחים את הכוס ביד ימין וכו' כו'.

אלא שיש לזכור את מטרתה ומהותה של החנוכה. המזוזה, למשל, מטרתה היא להשפיע ברכה ולשמור על תוך הבית. החנוכה, לעומתה, מטרתה לפרסומי ניסא היא מכוונת למעשה החוצה, אל מחוץ לבית. לכן, כאשר האדם עומד בפתח ופניו פנימה, המזוזה שמהותה למען תוך הבית אכן נמצאת מימין. אבל כאשר האדם מכוון את פניו החוצה, אזי המצווה שמטרתה חוץ החנוכה נמצאת למעשה אז מצד ימין שלו, ולא שמאל, משום שזו מהותה למען פרסום הנס ברחוב, בחוץ.

ההבדל בין נרות חנוכה לנרות המנורה במקדש

נס פך השמן הוא אמנם הסיבה הישירה למצוות הדלקת נר חנוכה, אולם בעוד שבמנורת בית-המקדש היו רק שבעה נרות, הרי בחנוכה של חנוכה יש שמונה קנים ואנו מדליקים בה שמונה נרות.

ההסבר על כך הוא: מנורת שבעת הקנים, שדלקה בבית-המקדש, התאימה למצב רגיל וטבעי, שבו הרוחניות שולטת. במצב רגיל זה, כאשר אפשר לקיים את רצון השם ללא כל הפרעות ומכשולים, אפשר להסתפק בשבעה נרות. אולם כאשר נוצר מצב בלתי-רגיל, כשהחשיכה הרוחנית עולה וגוברת, אי-אפשר

חנוכה

להסתפק בשבעה נרות, אלא צריך להדליק שמונה. נרות החנוכה באו דווקא בעקבות התגברות כוחות הנגד והתעצמות החושך. הם נקבעו לאחר שהיוונים "גזרו גזירות על ישראל וביטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות... ולחצום לחץ גדול" (כלשון הרמב"ם). כאשר נתרבו הקשיים והשתבש מצב הדברים הרצוי והטבעי, שוב אין די בשבעת נרות המנורה. כנגד תגבורת החושך, דרושה גם תוספת באור. זו, בעצם, מטרתם של נרות החנוכה להאיר באור רוחני-אלוקי את חושך העולם, המסתיר ומעלים על האמת האלוקית. ולכן, כדי שנוכל לעמוד במשימה זו בתקופה של חשיכה רוחנית גוברת, ניתן לנו הנר השמיני, הנר הנוסף.

כמו כן איננו מדליקים בכל יום אותו מספר נרות, אלא הסדר הוא שמוסיפים מיום ליום. בכל יום מוסיפים ומגבירים את עוצמת האור עד אשר מגיעים, לכאורה, אל השלמות אל היום השביעי, שבו מדליקים שבעה נרות כנגד שבעת הנרות של מנורת בית-המקדש. אולם מיד למחרת אומרים לנו: הדליקו נר נוסף נר שמיני! דבר זה ממחיש את הצורך להגביר אור כנגד התעצמות החושך. בנקודה סימלית זו מסתיימים ימי החנוכה, כשהם מותירים אחריהם מעין צו תמידי: לעולם לא לדרוך במקום, לא להסתפק בקיים, אלא תמיד להוסיף באור; ועל כל תוספת בצד השלילי, יש להרבות בצד החיובי עד שהאור יסלק כליל את החושך.

מעבר לזאת, בבית-המקדש דלקה המנורה בתוך ההיכל, בפנים הבית, ואילו את נרות החנוכה אנו מציבים דווקא "על פתח ביתו מבחוץ". בזמן שבית-המקדש קיים וממנו אורה יוצאת לכל העולם כולו, די בהדלקת הנרות בפנים, בתוך הבית. אולם כאשר "החושך יכסה ארץ" או כלשון הגמרא (לגבי זמן הדלקת נרות החנוכה): "משתשקע החמה" אי-אפשר עוד להסתפק באור המאיר בתוך הבית, אלא צריך להדליק אור גם בחוץ, במקום החושך. כאשר יש חשש שהדברים השליליים הסובבים את הבית מבחוץ יחדרו גם פנימה ויעיבו על האור שבו, אין להסתפק בהארת פנים הבית, אלא חובה להציב את הנרות המאירים דווקא בפתח הבית, כדי ש'רשות הרבים' תואר אף היא מאור הנרות.

גם בימינו אלה, כאשר נוצרה בעולם נסיגה במידת הדבקות באמונה ובערכי-אמת, צריך להגיב על כך בהגברת האמונה ובהפצתה החוצה. בימים כאלה אסור להסתגר בתוך המסגרת החיובית, שכן הרוחות השליליות המנשבות בחוץ עלולות לחדור פנימה. צריך לצאת החוצה ולהפיץ אור, ורק אז אפשר לשמור על האור הפנימי ואף למשוך אליו את אלה הנמצאים בחוץ.

הקב"ה נותן ליהודי כוח מיוחד דווקא בגבור החשיכה להדליק שמונה נרות ולא שבעה, להעמידם מחוץ לבית ולא בתוכו. כל זאת, כדי לאפשר לו להתגבר על כל המכשולים והעיכובים הנקרים בדרכו. ניתנו לנו הכוחות הדרושים, וצריך רק להשתמש בהם ולהוציאם לפועל. משום כך נאמר על נרות חנוכה שהם "אינם בטלים לעולם". נרות בית-המקדש בטלו כאשר החושך גבר והביא עימו את חורבן הבית והגלות שלאחריו, אבל שמונת נרות החנוכה, שכל ייעודם הוא להתמודד עם החושך ולהאירו נרות אלה "אינם בטלים לעולם"!

הפח נשבר ואנחנו נמלטנו

הרבי ר' השיל, בהיותו ילד רך, הראה סימני חריפות וחכמה נפלאה. פעם אחת בחנוכה אמר המלמד שלו לתלמידיו הקטנים, אסתעשו לי במהירות חשבון כמה נרות עם שמש אנו מדליקים בחנוכה, אשחרר אתכם מן החדר.

תוך כדי דיבור אמר הילד הישל, אנייודע: ארבעים וארבעה. ויש לי סימוכין על זה מהפס' "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו". פח- בגימטריא שמונים

חנוכה

ושמונה, נשבר היינוהמחצית ארבעים וארבעה, ואנחנו נמלטנו אנו חופשים לצאת מן החדר.

חי צומח דומם - הקשר בין תשובה מקץ וחנוכה

דבר תורה - מקץ - חנוכה - הרב שלום יוסף ברבי

שלושה דברים צריך לומר אדם בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עישרתן ערביתן הדליקו את הנר...

שלוש פעמים בשנה ניתנת לאדם האפשרות לתקן חטאיו ולשנות גורלו ואלו הן-עשרת ימי תשובה הושענה רבה-וחנוכה זמנים אלו מתחלקים לשלושה קטגוריות חי, צומח ודומם.

עשי"ת חי מדבר- בתקופה זו אנו מתכוננים ליום הגדול, יום כיפור. בנוסף אנו מתחנכים, מתפללים ומבקשים מחילה יום וליל. זוהי למעשה התקופה החיה והערנית ביותר בשנה, תקופה שבה כל מעשה שאנו עושים עובר עשרות ביקורות ומסננות. שם נחתמות הגזרות מי לחיים ומי לא.

הושענה רבה -צומח- בזמן התפילה וההקפות שבהושענא רבה נוטלים אנו את ארבעת המינים שמקור כוחם הוא מן הצומח. ובסיום התפילה חובטים אנו בערבה על פני האדמה שמשם מתחילה הצמיחה.חביטה זו באה להראות לאדם שגם אם לא הצליח להתעלות ביום כיפור, היום המרכזי של התשובה, ותחושתו שפלה ונמוכה כעין האדמה, חובט הוא בערבה ועל ידי הכאה זו מעורר תוכו לתשובה ומרחיק ממנו חומריות תאוות וכיוצא בזה. ערבה מלשון ערבות שערב הקב"ה לאותו אדם אשר רצונו האמיתי לשוב בתשובה, שאכן כך יהיה ותשובה תהא מנת חלקו. תמיד צמיחה מתחילה מלמטה.

חנוכה דומם אנו חוגגים את חג החנוכה בעקבות הנס שקרה לאבותינו, שמצאו פך שמן טהור לאחר מהומות הטומאה שביצעו היוונים הכסילים,פך השמן שעליו מורכבת מהות החג, הינו דומם. חנוכה הוא המועד האחרון בסדרת המועדים המאפשרים לאדם לשנות את חתימתו בבחינת מקץ סוף. וכן נראה שבתקופה זו קל יותר לקבל ניסים וישועות מאשר בכל השנה ברחמיו של הקב"ה ניתנת לנו הזדמנות להיחתם לטובה על ידי פעולות פשוטות ולא מורכבות כלל, פעולות דוממות כהדלקת הנר ופרסום הנס.

הקב"ה מעניק לנו הזדמנות לתקן את נפשנו על ידי נר שהינו דומם אך אורו חי מדבר וצומח "כי נר מצווה ותורה אור" הנר מוגבל להאיר ככמות השמן השעווה או הדונג שבו כך היא המצווה מוגבלת לפי הזמן והמקום, לעומת זאת ידוע שאור הינו כח בלתי מוגבל ובלתי ניתן לתיאור וכך היא התורה, אינה מוגבלת כלל ובכל זמן קיימת ועומדת ומחכה לזכות את לומדיה.

בזמן הדלקת הנרות מושפעת חמלה מאיתו יתברך על האדם, חמלה המשפיעה אפילו על אדם שלא הדליק בעצמו את הנרות, אלא רק חווה את פרסום הנס על ידי ראייה. כך היא התורה, אדם שלומד וממלא עצמו בה אין שיעור לשכרו ולפעולתו ולא זאת בלבד אף אדם שאינו לומד ומתייגע בתורה אלא קובע עיתים ומקשיב בשיעור או הרצאה מושפעת לנשמתו השפעה חזקה וכבירה .

ובנוסף אפשר לומר שחנוכה מלשון נוכחות, שמוטלת עלינו המצווה להראות נוכחות הנס בכל מקום ומכך ירדו אורות של טובה לעולם.

על כן כתוב במשנה שבת פרק ב משנה ז "עישרתן ערביתן הדליקו את הנר"-שלושה זמנים חשובים

חנוכה

לאדם ערב שבת עם חשיכה, זמנים שברצונו לשבות מחומריותו, אך החשיכה קיימת בתוכו ואלו הן: עישרתן חי מדבר -עשרת ימי תשובה ששם נפתחים השערים לחיים. עירבתן צומח - הושענא רבה שחובטים אנו בערבה להרחיק מאיתנו תאוות וחומריות. הדליקו את הנר דומם -חנוכה שעל ידי הדלקת הנר ופרסום הנס מושפע עלינו כח של חיזוק גם בחינת חי, גם בחינת צומח, וגם בחינת דומם.

פרשת מקץ ידועה כפרשת האורות שכמעט תמיד נופלת בזמן החנוכה ורמזים רבים הובאו בדבר אף אנו נביא כמה ב"ה: קראתי מחכמי הספרדים שבפסוק "שובו שברו לנו מעט אוכל וכו' נמצא רמז מאלף: "שברו לנו" נשבור ונחלק את מלת "לנו" לחצי ז"א ל=30 נ=50 ו=86 6 לחלק לשתיים עולה 43 לאחר מכן נוסיף את ה"מעט" שבמלה "אוכל" שהיא כמובן האות "א" כך יוצא לנו 44 כמניין הנרות.

עוד דבר ששמעתי מאחד האדמו"רים נר בגימטריה 250 נכפיל בשמונת ימי החנוכה יצא 2000 נוסיף כה' שזהו התאריך שבו חל החג' יצא לנו: 2025 כמניין התיבות בפרשה.

רמז נוסף שיצא לי לחשב בסיעת הדישמיא - בפרשה חולם פרעה שני חלומות נוסף את פרטי החלומות של פרעה ואת פתרונם וכך יצא: שני חלומות + שבע פרות בריאות + שבע פרות רזות + שבע שיבולים בריאות + שבע שיבולים דקות + שבע שני שבע + שבע שני רעב = מד' שזה 44 כמניין הנרות. ועוד ניתן לומר שרמז זה קשור בחלומות ואם נהפוך את המספר מד' יצא לנו "דם" וידוע שאדם שחולם על דם מראה שנמחלו עוונותיו וזה בדיוק מתקשר לחג החנוכה שזהו המועד האחרון לחיתום ובאפשרותנו לבקש שימחל הקב"ה על עוונותינו וחטאינו.

שבת חודש מילה

מה בין יון לישראל?

מובא בהרבה ספרות חז"ל שהיוונים לא מנעו את לימוד התורה כשלעמו כחמה לא היה אכפת להם אלא גזרו על עם ישראל שלא לקיים את השלושה מצוות הללו שהם שבת, חודש, ומילה. אגב נעיר כבר כעת שבמילה חשמונאים רמזים כל השלושה. ש' שבת, ח' חודש, מ' מילה. הם החשמונאים נאבקו בגזרה זו ולכן הם כינו את עצמם בשם חשמונאים כאילו אמרו אנו החזרנו לעם ישראל את המצוות הללו, הצלחנו להתגבר על היוונים ולבטל הגזרה. ואכן חזרו ישראל לקיים בלב טוב וללא פחד את מצוות השבת החודש והמילה. אם נביט אז נגלה שחג החנוכה בתוכו ובפנימיותו כבר מתקן הוא & ומגלה בתוכנו את שחזרה לישראל האפשרות החוקתית מטעם השלטון לקיים מצוות אלו. איך?

מילה- & חג החנוכה אורכו שמונה ימים שזה דומה לשמונה ימים בהם מקיימים את מצוות הברית ברך היהודי הנולד.

שבת- בשל העובדה שימי החנוכה שמונה המה אז בהכרח ששבת חייבת להימצא & בתוך ימי החנוכה ולפעמים ישנם שנים שיש בימי החנוכה שתי שבתות, אם כה' בכסליו חל בשבת.

חודש- ימי החנוכה שמתחילים בכה' כסליו לאורך שמונה ימים חייב מן ההכרח לעבור גם בראש חודש טבת, ולפעמים ישנם שנים שיש גם שני ימי ראש חודש אם כסליו & הוא חודש מלא.

נמצא שבימי החנוכה מתקנים אנו את מצוות השבת את מצוות המילה ואת מצוות החודש.

חנוכה

ובאמת מה כל כך מיוחד במצוות אלו ומה יש בתוכנן שהיוונים לא אפשרו לנו לקיימים?

כדי להבין זאת צריכים להבין מהו השורש המחשבתי רעיוני של יון.

יון, הבינה שיש בעולם צד גשמי ויש צד רוחני. אך מה שמפריע להם הוא החיבור שבניהם.

איך ניתן בכלל לחבר חומר עם רוח שהינם שני דברים ועינים נפרדים ללא כל קשר. מה שהיהדות מנסה וגם מצליחה להביא לעולם הוא את הרעיון שניתן גם ניתן לחבר את החומר לרוח ולקדשו.

מילה- הרי אם הקב"ה ברא אותך ערל ולא מהול מי אתה שיכול על ידי פעולה כירורגית קטנה לקדש גופך אליו? מה פתאום, אם רצה הא-ל בכך, שיברא אותך מהול אין אתה רשאי לעשות בעצמך פעולה כירורגית בגופך ועל ידה להתקדש.

שבת- אתה בתור אדם שעומד חי בעולם של מעשה מי אתה בכלל שתחליט שיום בשבוע אתה שובת ממלאכה אתה באת כאן לפעול ולעבוד לא ניתן לך להתחמק, כל עוד שבכוחך ובבריאותך לעבוד, תעבוד מה הבטלה הזאת ועוד בשם הדת? ועוד לקדש את אי העשייה ביום קדוש לה' זה לא יתכן? לא מתקבל על הדעת כך חשבו להם היוונים ומתוך מחשבה זו גזרו הגזרות.

חודש-הרי קידוש החודש ניתן לחכמים על פי ראיית המולד ועל פיו נדע מתי יחול חג הפסח ולפיו ידעו גם מתי יחול יום הכיפורים. וחלות הקדושה על יום חול חלות שה' כביכול מתחשב בה כדי שדרכה ניתן יהי ליתן לשכר למקיים או לעונש למחלל דהיינו לתת למי שלא מקיים הפסח ולמי שמתחמק מן המחויבות של יום הכיפורים את עונשו וכל זה על פי דעת בית דין ששמע מפי עדים? מי אתם? וכי בן אדם יכול לקדש יום חול לעשותו יום שבת שבתון כדוגמת יום הכיפורים?

נמצא שבחנוכה מתמצא כל העניין. כי עצם עניין המנורה העשויה כולה ממתכת של זהב שהיא הלא מתכת יקרה ששווה הרבה מאוד ערכה החומרי רב, ועליה כן עליה אתם מדליקים בשמן זית זך כתית למאור את הנרות, נרות העולות & בשלהבת כלפי למעלה. אין זה כי אתם בפעולה זו מחברים שמים וארץ מחברים אתם בנושא אחד רוח עם חומר.

נמצא, שבנר הקטן הזה נעשה כל הנס ובנר הזה הראנו לעולם כולו שאכן היהדות היא כן שמחברת ומקדשת שמים עם ארץ חומר עם רוח, הוא עם ישראל בא, ומקדש את החול ומביאו אל הקודש.

תורה מגנא ומצלא

במצות הדלקת נר חנוכה ישנם הלכות רבות שמהם ניתן ללמוד דרך חיים מה היא. בין ההלכות שבהלכות חנוכה: כל השמנים והפתילות כשרות להדלקה וגם אלו שפסולים להדלקת נר שבת ולהדלקת המנורה במקדש. לא רק המדליק מברך, אלא גם הרואה נר חנוכה מברך שעשה & ניסים, יש אפשרות לצאת יד"ח בהדלקה על ידי השתתפות בפרוטה. כבתה אין זקוק לה. מקום ההדלקה - פתח ביתו מבחוץ. גובה העמדת המנורה - למעלה מג' טפחים ופחות מעשרה. זמן ההדלקה - בין השמשות, והעיקר - משך ימי החנוכה - שמונה ימים מה שלא מצינו בשום חג אחר ואפילו חג הסוכות הוא שבעה ימים, ושמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו.

כשנתבונן בהיסטוריה נראה שתקופת המועד היתה קצרה מאד, שהרי היוונים נכנסו לבית המקדש וטימאו כל מה שהיה בדרכם כולל אבני המזבח שחוללו לעבודה זרה. בני חשמונאי נלחמו ביוונים וניצחום על ידי

חנוכה

הנס הגדול ומלכותם נמשכה שמונים שנה, עד שבאו הרומאים וכבשו את ירושלים והגלו את ישראל מאדמתם ועיקר גלותם היתה למצרים, ומאז אותה תקופה עדיין נמצאים אנו בגלות עם הסמליות שבהדלקה.

נאמר: "נר ה' נשמת אדם". המקבילה של הנר היא הנשמה והקב"ה מצייד את עם ישראל בגליוותיו בהדלקת נר חנוכה ובהלכותיה כדי להאיר לנו את חשכת הגלות.

בירושלמי בפרק ה' ממסכת סוכה, מסופר על טרינוס קיסר שהיה באלכסנדריא ובאותה תקופה רוב הגולים היו שם, שהלך לכבוש את הברבי הנמצאים ביבשת אפריקה. בליל תשעה באב ילדה אשתו בן או בת ובחנוכה של אותה שנה מת הבן. ראתה אשתו שהיהודים בליל תשעה באב בוכים ובחנוכה שמחים. שלחה אגרת לבעלה, עד שאתה כובש את ברברי בוא וראה מה עושים לנו היהודים כאן במצרים. חזר הקיסר והרג את כל הגברים וציוה את הנשים להנשא לגויי מצרים, ואמרו הנשים: מה שעשית לבעלינו, עשה לנו, והרגם, ומאז נגדעה קרן ישראל ומאז אותה הדלקה ממשיכים אנו כל שנה את ההדלקה בהיותנו בגלותינו.

הבית מסמל את חוסנו של האדם, הן הגשמי והן הרוחני, אדם בביתו מרגיש מוגן יותר מאשר נמצא בחוץ. כשמצווים להדליק בחוץ מתייחסים לאותם אנשים המרוחקים מתורה ומצוות ונמצאים בחשיכה וההלכות הקשורות למיקום, למקום, לצורת ההדלקה וזמנה באים ללמדינו שעלינו על ידי הנר להאיר את אותם הנמצאים בחשיכה ולקרבתם לתורה ומצוות. חז"ל נתנו לאנשים אלו להתקרב גם על ידי זה שרק רואים את הנר לפני שהשתתפו בפרוטה, כבר יכולים לברך, מה שלא מצאנו בסוכה, במצה ובשופר, כיון שחנוכה נועדה לחבר אפילו את אלה שלא חשבו להתחבר, ואם האדם התחיל להתחבר יכול הוא להשתתף בפרוטה עד שיגיע למצב שידליק בעצמו, וזה כוחם של הימים הללו.

ידועים דברי הרמב"ן בתחילת פרשת בהעלותך על הפסוק: בהעלותך את הנרות, שאמר הקב"ה לאהרן הכהן: שלך גדולה משלהם שאתה מיטיב ומדליק את הנרות, ומבאר הרמב"ן שרמז לו הקב"ה על הדלקת נר חנוכה שהוא ההמשך להדלקת המנורה והוא המחבר אותנו לבית המקדש, וכן מצינו בכלי המקדש שהורחקו מרוב אנשי הארץ חוץ מהכהנים והלוויים שניתנה להם האפשרות לשמש במקדש, חוץ מכלי המנורה שעל אהרן היה להיטיב את המנורה בפנים המקדש ולאחר מכן אפשר היה להוציאה לחוץ וזר היה כשר להדלקה ואז היו מכניסים אותה למקומה, ללמדינו על החוט המחבר בין בית המקדש לחנוכה, וזה מה שנאמר לאהרן: שלך לעולם קיימת.

יש המדליקים בפנים – מניחו על שולחנו ודיו, ללמדינו שהחוץ נכנס פנימה ובתוך הבית מרגישים אנו את האוירה שבחוץ, ולכן כיון שזו שעת הסכנה יש לגרש את החוץ מהבית ולכן מדליקים בפנים.

וכאן נשאלת השאלה, האם החוסן האמוני שלנו מספיק חזק, האם אנחנו כמחנכים מובטחים שלא נתפתה אחרי החוץ? הקדוש ברוך הוא מוביל אותנו לגלויות ארוכות ברוחניות ובגשמיות ומביא עלינו את חג החנוכה שהוא מעל הטבע – שמונה ימים, שבהם ניתן למלא את האנרגיות החיוביות לכל השנה, כדברי הנביא: "גם כי אשב בחושך – ה' אור לי", ההצמדות לאור – נר מצוה ותורה אור יכולה להועיל לעם ישראל השרוי בחושך, ומובנת תשובת הגמרא במסכת שבת על השאלה: מאי חנוכה? – דתנו רבנן, רק על ידי לימוד התורה וקיום מצוותיה נוכל לשרוד בגלותינו.

מחנוכת חשמונאי למלכות בית דוד הקדמה

כדי להבין העניין של חנוכה יש להבין לעומק את רוח התקופה. אנו נמצאים בתקופה בה הבית השני על

חנוכה

מכוננו ולמעשה פסקה בו הנבואה והתחילה המסורת, מסירת התורה מדור לדור והיא היא & התורה שבעל פה.

אנו תחת השלטון היופי החכמה והחן והשכל של יון, אנו בעיצומו של שלטון יון בעולם בכלל ובארץ בפרט, העניין של יון הוא השכל וחכמת יון מפורסמת היא בכל העולם. חכמת יון אומנם נראית כחכמה נאורה, אך חז"ל רואים בה דווקא חושך ולא בכדי.

כבר בפסוק השני בתורה & מוצאים חז"ל & רמז למלכיות שישלטו בעולם ועל המילה "וחושך" דורשים חכמים שהיא מלכות יון. "יון" אותיות "נוי" יופי. אגב, דוד ושמאל בניות ברמה עוסקים בנויו של עולם הלוא הוא בית המקדש.

כדי לעמוד בגבורה מול אומה זו, צריכים אנו את אורם של תלמידי החכמים תורה שבעל פה. כידוע אנו בתקופה שבה תורה שבעל פה מתחילה להתנוצץ. שכל של תורה לעומת שכל חכמת יון, אין הם באים אלינו בחרבות ורמחים להרוג גוף, אלא הם באים אלינו בתואנות של יופי חן שכל וחכמה, כדי להוציא אותנו מקונספצית האמונה בה' & העדפת כוח השכל על האמונה ושנפעיל רק את השכל אומרים הם לנו אין צורך יותר בתורה המיושנת. שכל האדם הוא הנעלה ביותר והוא המושל בתבל, למעשה אין עוד צורך באמונה בבורא והשגחתו על בראיו.

אגב כדאי להאיר ולהעיר על הסיפור המובא במסכת יומא דף ס"ט. שכשאלכסנדר מוקדון המצביא היווני הגדול נפגש עם שמעון הצדיק והשתחוה לפניו, אמר לפני חייליו יודעים אתם למה אנו נוצחים במלחמותינו? הלוא & דמות דיוקנו של שמעון הצדיק נידמת לי בעיני בזמן שחיילי נלחמים בקרב, וכך אנו נוצחים.

ודווקא שמעון הצדיק שהוא משירי כנסת הגדולה חכם הוא ולא נביא, & שמעון הצדיק הכהן הגדול, נמצא שהוא ממשיך את השרשרת המסורה של תורה, כהן הוא ולכן ממשיך הוא את אשר התחיל אהרון הכהן, הוא המדליק והמיטיב את הנרות הוא זה שמצאצאיו בעוד כמה שנים יעמדו מתיתיהו ובניו מול אומה יון & ייבצחום.

אגב ניתן כאן לציין ולדייק יפה ממסכת אבות א' משנה א'-.
"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו".
ניתן לומר כך שעד ימי כנסת הגדולה לא חידשו דבר פשוט העבירו מסורת מדור לדור ללא שום התחדשות. אך מימי שמעון הצדיק אנו בשלב של "הם אמרו", דהיינו מתחילה לה תקופה של תורה שבעל פה ועניין זה ראוי מאוד לציין כי כך מובן יותר טוב טעמה ותוקפה של תקופה.

מיהו הסביבון שמסתובב?

יש בו בסביבון שאנו מכירים ארבעה צדדים וקודקוד אחד. על צדדיו היו רשומים אותיות נ' ג' ש' ה' ובארץ היה רשום פ' במקום ש'. אגב הסביבון המקורי עשוי היה מעץ. מה העניין?

כידוע המהר"ל מסביר שיש ארבע צדדים ביקום ובכל חומר והצד המרכזי הוא המאחד אותם. ולכן גם כאן הארבעה מרמזים על ארבעה מלכיות והמרכז מאחדם. ולמה הכוונה?

נ' ג' ש' ה'- הם ראשי התיבות של הנקודה הפנימית שהייתה באומות אלו נגדינו. נפש, גוף, שכל, הכל.

חנוכה

בבל-שהחריבה את מקדש ראשון ביטלה למעשה את הקורבנות שהעניין שלהם הוא הנפש שהרי בקרבן מתכפר האדם שכשנזרק דם הקרבן על המזבח והדם הוא הנפש כנודע. אם כן בבל כנגד הנ' שבסביבון רצו להכות בנו בנפש.

מדי- בזמן אחשורוש שם המן ביקש "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד" נמצא שהם רצו לכלות את הגוף זה הוא הג' שבסביבון. התשובה היא בפורים "משתה ושמחה" לחזק הגוף דווקא.

יון-החשיכה עיניהם של ישראל בחכמתם היפה הם רצו להשכיחם תורתך לכן האות ש' שבסביבון היא השכל שכל יון שמעפיל על השכל של תורה. והתשובה שלנו בחנוכה היא "הלל והודאה" לחזק האמונה.

רומי היא אדום- כאן רצו השמדה טוטלית הה' שבסביבון היא שרומזת להכל גם גוף גם נפש & גם שכל.

האותיות הללו הם רומזות למה שאמר יעקב "ואת יהודה שלח לפניו להורות לפניו גשנה". למה לא כתוב לגושן? אלא גשנה.

מסביר ה"בני יששכר"- כעת יורדים ישראל למצרים בו טמון היסוד לכל הגליות. יהודה הוא השורש של דוד המלך הוא השורש של משיח בן דוד הוא כבר מכין אותנו לגאולה העתידה. הסביבון מעץ מתחיל להסתובב על קודקודו ישראל נודדים מגלות לגלות אלה ניסו בכה ואלה ניסו בכה, אך את אחדותם של ישראל באמונת אומן בביאת המשיח לא הצליחו לשבור. משיח הוא מצאצאי יהודה הוא המלך המאחד את כולם הדא הוא דכתיב & "וישמעו אחיו" יהודה ויוסף ביחד בסופו של תהליך הם הקודקוד & הם יובילו את ישראל שהיו עד כה מסתובבים ומתרוצצים מגלות לגלות תחת שלטונם של ארבעה מלכיות, ויתקיים בנו הפסוק: "ובקשו את ה' אלהיהם ואת דויד מלכם" אמין.

העץ שממנו עשוי הסביבון רומז לנבואת יחזקאל שעץ אפרים ועץ יהודה יהיו מאוחדים. ובכך תתגשם ותתגלה המלכות שתביא את העולם לגאולתו גאולת עולמים וזה שיעקב שולח את יהודה לפניו להורות "גשנה" כי במצרים מתחיל להתנוצץ משיח בו יוסף וקומה מעליו משיח בן דוד.

אכן בתקופה של בית שני מלכות בית דוד נמצאת קצת בפינה אנו כעת זקוקים לכהונה שמהותה הוא שמן זית זך והטבת הנרות והדלקת המנורה כדי להתמודד נקודתית במלכות יון הרשעה. & אין לומר שהכהנים & לקחו לנצח את המלכות הם הרי ספירת ה"הוד". הם יודעים "שלא יסור שבט מיהודה" וכוהנים נועדו ללמד דעת את העם אך לשעתה לקחו הם את המלכות לזמן קצר כדי לתת לאחר מכן תוקף יתר למלכות בית דוד.

אגב, ניתן לציין שהנס נעשה בפ"ך בדווקא- כי הפ"ך הוא שמן למשיחה זמנית כמו שמשח שמואל את שאול ומלכותו הרי ידוע לא עמדה לזמן ארוך, לעומת הקרן בו משח שמואל את דוד "וירם קרן משיחו" מלכותו היא מלכות נצחית בספירת נצח או בספירת מלכות.

"נר"- בגימטריה &250 ו"פך" בגימטריה = 100 וביחד , 350 הנה זה פלא שהגימטריה של קרן הוא 350 הנה לנו רמז שה"פך" ובו השמן הטהור שהיה בו כדי להדליק את הנר את מנורת המקדש & שמונה ימים , אולי ניתן ללמוד מכך & שאומנם החזיקה תקופת החשמונאים כ200 שנה & טוב שכך שהרי אלו מפעלותיו של תמים דעים אך שוב פינתה את מקומה מלכות זו למלכות בית דוד שנמשחה בקרן הדא הוא דכתיב "וירם קרן משיחו".

חנוכה

המנורה - רמזה לחכמה, ואורה - רמזה לתורה

בבית המקדש דלקה מנורה בת שבעה קנים, זו שעל הדלקתה נצטוונו בתחילת הפרשה. המנורה רמזה לחכמה ואורה רמזה לתורה: "כי נר מצוה, ותורה אור". וכן אמרו חז"ל: "הרואה שמן זית בחלום, יצפה למאור תורה". אור המנורה רמז לתורה, ושבעת קניה- לשבע החכמות. לומר לך, שהתורה הקדושה כוללת את כל החכמות, התרבות והמדע שבעולם, והם מתאחדים בה למיקשה אחת. אין לנו צורך לרעות בשדים זרים ולאמץ את חכמתם. הכל נמצא אצלינו, בתורה הקדושה! מרן ה"חזון איש" זצ"ל יעץ והדריך מנתחים מומחים- מתוך בקיאותו והעמקתו בהילכות "טריפות". יעץ והדריך אגרונומים וחקלאים- מתוך בקיאותו בהילכות "כלאיים". הלא אין שטח ומגזר, שתורה אינה מתייחסת אליו!

מילא, הם- הגויים- מעריצים את ה"תרבות" שלהם (וידוע כמה מושחתים היו רבים מסופריהם הדגולים והמלחינים הגדולים, עד התבהמות וסיאוב!) אבל לנו- הרי יש את התרבות שלנו!

למגיד מדובנא זצ"ל, בספרו "אוהל יעקב", היה משל נאה ומאלף:

מעשה בשני נערים שחזרו מבית הספר. האחד בן עשירים, לבוש בגדים נאים. בבוקר אכל ארוחה משובה, בהפסקה אכל מעדנים, ועכשיו ציפתה לו בביתו סעודה דשנה. השני היה בן עניים לבוש קרעים. בבוקר לא אכל מאומה, גם לא בהפסקה, ועכשיו חיכה לו לחם צר. בדרכם עברו ליד קונדיטוריה, והריח הכבד והמתקתק סיחרר את ראשו של הנער הרעב. הציץ חבירו פנימה ואמר לו: "בוא ניכנס, נסתכל בעוגות". נכנסו, והעוגות קרצו: עוגות קרם, עוגות קקאו, צימוקים ושקדים. מבלי שידעו כיצד הושיטו יד חומדת... ולפתע אחזה בצווארם יד ברזל: האופה לכד אותם בשעת מעשה! "הנה, תפשיכם, גנבים קטנים! לא תמלטו עוד מידי! היכן אתם לומדים?" בקול רוטט ענו לו, והוא גרר אותם ברחובות העיר. אוי לאותה בוש! המורה היה עוד במקום, והאופה הפקיד בידו את שני הסוררים.

הביט המורה בתלמיד העני, ותבע הסבר. הלה פרץ בבכי סוער: "טעיתי, עויתי, לא עמדתי בפיתוי! לא אעשה זאת עוד, לעולם! אני מבטיח, באמת!" ניכרים דברי אמת, והמורה אמר: "אני מאמין לך. ומקווה, שלמדת את הלקח."! התלמיד פנה והלך, והמורה נפנה אל התלמיד העשיר. הוא עמד רגוע. ציפה להבטיח את הבטחתו וללכת. אך לפתע. בלא אומר ודברים, ספג סטירת לחי מצלצלת! "מה זאת, קרא בהתמרמרות. "מדוע האפליה? הרי היינו יחד, נכנסנו לשם יחד, יחדיו שלחנו יד! למה הוא שולח בלי פגע, ואני סופג סטירה?" "אומר לך", ענה המורה. "כשילד קטן ניצב ליד מדף עוגות מגרה, הפיתוי הוא גדול והילד קטן. זה לא מצריך גניבה, בשום אופן לא. אבל יש בכך כדי ללמד זכות, ולפטור את העניין באזהרה חמורה. לא על כך ניתנה הסטירה." אבל כאשר עברתם על פני הקונדיטוריה וחברך המורעב הסתחרר ונכנס - אין לדון אותו על כך. שהרי רצה רק להריח את ריח המאפה, לזון בו את עיניו. אין לו בבית עוגה, אף לא עוגייה. ולאחר מכן קרה מה שקרה. אבל אתה, שיש לך בבית מכל טוב- מדוע נכנסת לשם? מה חיפשת שם? מדוע נכנסת למאורת הניסיון?.. על כך בא העונש, משום כך הכיתוך!"

והנמשל: הגויים, אם יקראו בעיתוניהם ויעיינו בספריהם, הרי אין להם תרבות אחרת. ואז, אם נשמתם תורעל בגלל הזוהמה שבעיתונות, ובגלל הכפירה שבספרים- מה לעשות, הם עלו על מוקש, מתו בהכשת הנחש. אבל יהודי משלנו שיקרא עיתונות חילונית ויחשוף עצמו לפתע לתמונת תועבה, למאמר כפירה, ללעג לכל קדשי ישראל- לא יוכל להתנצל ולומר: "נכשלתי, לא ידעתי שזה כתוב שם". כי ישאלוהו: "מדוע נכנסת לשם, הרי יש לנו את הספרות שלנו! את ילקוט מעם לועז, את אגדות חז"ל, את תולדותיהם של צדיקים. אז מה יש לנו לחפש שם...?"! (מעין השבוע).

גזירות היונים

חנוכה

כתב הרמב"ן (שמות כ- ו) על הפסוק "לאוהבי ולשומרי מצוותי". ... ומצאתי במכילתא: לאוהבי- זה אברהם וכיוצא בו. ולשומרי מצוותי- אלו הנביאים והזקנים. רבי נתן אומר, לאוהבי ולשומרי מצותי, אלו היושבים בארץ ישראל ונותנים נפשם על המצוות, מה לך יוצא ליהרג? על שמלתי את בני. מה לך יוצא לישרף? על שקראתי בתורה. מה לך יוצא ליצלב? על שאכלתי את המצה. מה לך לוקה מאפרגל (מקל ורצועה)? על שנטלתי את הלולב. ואומר אשר הוכיתי בית מאהבי, המכות האלה גרמו לי לאהב לאבי שבשמים. וכו'.

אחת הגזרות שגזרו היונים היתה שלא לקדש את החודש. מסופר על מרן הרב יוסף כהנמן זצ"ל, שבאחת מנסיעותיו לגיוס כספים לטובת הישיבה, הגיע לדרום אפריקה, ואסף שם ציבור של יהודים יוצאי ליטא, על מנת להתרימם. יהודים אלו היו חילונים, וממילא האוירה באולם היתה קרירה ואולי אפילו חשדנית במידה מסוימת.

פתח הרב את דבריו בשאלה: בקידוש לבנה אומרים, "דוד מלך ישראל חי וקים" ומיד אח"כ אומרים אחד לשני "שלום עליכם", מה הקשר, שאל הרב, בין שני הדברים?

בתשובתו תאר הרב את תקופת היונים, כאשר הסתובבות חיילים יוונים ברחבי הארץ, ואוי לו ליהודי שנפתס כשהוא בדרך לירושלים להעיד את עדותו על חידוש הלבנה. באותה תקופה כשרצו לדבר על הלבנה בחידושה, היו אומרים, "דוד מלך ישראל חי וקים", מפני שישראל נמשלו ללבנה. והנה, ממשיך הרב בתיאורו, יהודי אחד ראה את חידוש הלבנה והחליט לצאת לדרך, בלילה חשוך, ללא אור הירח, (שהרי הוא הולך להעיד על המולד), ופתאום הוא שומע מישהו שואל, "מי שם?" פחד ואימה אוחזים אותו, בוודאי זה האויב שמתקרב, הוא שומע צעדים כנגדו בשמחה שלום עליכם, שלום עליכם.

אמר להם הרב, אחים יקרים, טיירע ברידעליך, אנו לא אויבים אנו אחים, שלום עליכם, שלום עליכם...

על שמלתי את בני

גזירה זו שגזרו היוונים, חזרה על עצמה בימי הקומוניסטים בבריה"מ. בספר "קול בדממה נשמע" מספרת המחברת על סבתא יהודיה שלא הסכימה לגעת בנכד עד שיכנס בבריתו של אאע"ה

לעשות ברית מילה לתינוק בן שמונת ימים, מהווה אליבא החוק הקומוניסטי "כפייה דתית". וההסבר הוא: מכיון שהתינוק אינו יודע להתנגד, ומבצעים בגופו ניתוח מבלי לקבל את הסכמתו, הרי זה מהווה אקט של כפייה. אבל שונה הדבר אם אדם מבוגר מל את עצמו, זה ענינו הפרטי ואין בכך משום עבירה על החוק; לכן יש להמתין עד שהבן יגיע לגיל שמונה עשרה, שאז הוא נחשב כאדם עצמאי, ואז הוא רשאי להחליט אם רצונו בכך.

זכור המקרה, באשה מבוגרת שנולד בן לבנה. אמרה האשה לבנה: להוי ידוע לך שאם לא תמול את בנך, לא אכיר בו כבנכד, ואפילו לא אגע בו - כי לא יעלה על הדעת שאני אחזיק בזרועותי נכד בלתי מהול.

הבן הנבון - מתוך יחס של כבוד לאמא הזקנה, אמר לה: את רשאית לעשות מה שאת רוצה, אבל על אחריותך האישית, ולא על אחריותי.

לאחר זמן, כאשר בני הזוג נסעו לחופש שנתי והשאירו את הילד בידי האמא הזקנה, נזדרזה והזמינה מוהל וערכה את הברית- מילה. היא לקחה לעצמה את כל הכיבודים: קוואטר, כסא של אליהו, סנדקאות וכו'.

חנוכה

כשחזר הבן ומצא את בנו מהול, נתמלא פחד שמא יתגלה הדבר בעת הטיפול השגרתי בתחנת אם וילד, והאחות המטפלת בודאי תמסור על כך למשטרה. הלך והקדים רפואה למכה - הקים "ויצעקו" מבויים נגד אמו, שעשתה מעשה כזה בניגוד לרצונם. הזקנה נאסרה, והוגש נגדה כתב אישום על ביצוע מעשה של כפייה דתית נגד תינוק חסר מגן.

למרבה האירוניה, השופט שבפניה הועמדה הזקנה לדין, היה יהודי מבטן ומלידה.

"איך העזת לעשות לילד מום נוראי כזה?" פנה אליה השופט בפנים מביעות זעם.

לא איבדה הזקנה את עשתונותיה, וענתה לשופט בנימה לגלגנית: הלא גם אתה יהודי, ובודאי גם לך יש מום נוראי כזה...

נכון, אבל זה היה לפני המהפכה, היום במשטר הקומוניסטי, זו עבירה גדולה לעשות דבר כזה לתינוק. הזקנה האמיצה המשיכה להטיח נגד השופט ואמרה: תראה, למרות שאתה מהול כיהודי, זה בכלל לא הזיק לך ולא מפריע לך להיות גוי ככל הגויים, ולהתנהג כגוי לכל דבר. לפיכך אני אומרת לך, שגם לילד הזה לא יזיק הדבר מאומה לכשיגדל, והוא יוכל גם אחרי שנימול להיות גוי מושלם כמוך, וקומוניסט כשר...

כאן פקעה סבלנותו של השופט, ופנה אליה בכעס ואמר: מה את עושה עצמך מטומטמת. אנחנו נשלח אותך לעשר שנים ל"חד גדיא", ואז תווכחי אם זה הזיק לך או לא. הרימה הזקנה את עיניה כלפי שמים ואמרה: אני מודה לך הקב"ה על החסד - אני חשבתי שנשאר לי לחיות עוד שנה שנתיים בעולם הזה, והנה בא השופט הזה ומבטיח לי עוד עשר שנים, ישתבח שמו!

וגם לך השופט מגיע תודה גדולה, שהענקת לי אריכות ימים...

כל הנוכחים באולם פרצו בצחוק, גם השופט הקשוח לא היה יכול להתאפק מלצחוק. לאשה היה עו"ד ממולח, והוא פנה לשופט ואמר לו: הלא אתה רואה עם מי יש לך עסק: אשה זקנה שדעתה מטושטשת מזקנה ומרוב ימים. הראית מימך אדם שיכריז שהוא מאושר כשפוסקים לו עשר שנות מאסר. אין לך הוכחה גדולה מזו שהיא אינה שפויה.

הטיעון הצליח, והיא קיבלה שנתיים מאסר על תנאי...

ארבע גליות

מקובל שבחנוכה ארעו שני ניסים לעם ישראל: נס על נצחון המלחמה ביוונים, ונס פך השמן שנכנסו לבית המקדש מצאו פך השמן שהספיק לשמונה ימים עד שהכיבו שמן חדש.

מהרמב"ם בהלכות חנוכה נראה שהגזירה והנס והתקנה משולבים זה בזה, שבהלכה א' כתב: "בבית שני כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות ... ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות ... עד שריחם עליהם אלקי אבותיהם ... וגברו בני חשמונאי ... והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות ישראל יתר על מאתיים שנים עד החורבן השני". כלומר, הרמב"ם בהלכה זו משלב את הגזרה של ביטול דתם יחד עם טומאת המקדש.

בהלכה ב' כותב הרמב"ם: "וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום ... ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור

חנוכה

במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים". כלומר, בהלכה זו משלב הרמב"ם את נס הנצחון במלחמה עם נס פך השמן כאחד. ובהלכה ג' מביא הרמב"ם את התקנה של חז"ל שבאה בעקבות הניסים, וכותב: "ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים האלו ... ימי שמחה והלל, ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס". שילוב של שמחה והלל על נצחון המלחמה, והדלקה על פתחי הבתים על נס פך השמן.

על הפסוקים הראשונים שבספר בראשית: "והארץ היתה תהו ובוהו וחושך על פני תהום", מובא במדרש: "רבי שמעון בן לקיש פתר קריא בגלויות. והארץ היתה תהו - זה גלות בבל ... ובוהו - זה גלות מדי ... וחושך - זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל &... על פני תהום - זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום ... ורוח אלוקים מרחפת &- זה רוחו של מלך המשיח".

ותמהו במפרשים מדוע כבר בתאור בריאת העולם יש צורך לרמוז על הנסיונות שכלל ישראל עתידים לעבור על ידי אומות העולם?

והנה, תהו ובוהו מסמלים ריקנות וזו היתה תכונתם של בבל ופרס ומדי שהיו מלאים תאוה וגשמיות. חושך מסמל העדר ולא ריקנות. מטרתם של היונים היתה להחשיך עיניהם של ישראל, היונים לקחו את התורה שהיא העיניים של כלל ישראל ותרגמוה ליונית, לקחו את המצוות והפכו אותם לחיים יווניים, והדרך שעשו זאת היתה על ידי הכהנים שהם העיניים של ישראל - המנהיגים הרוחניים שלמרות שעבדו את עבודת המקדש, הרגישו נחיתות מול תורת יון, וזה ההבדל בין נס פורים לנס חנוכה: כשפרס נלחמה עם ישראל, היתה זו מלחמת השרדות, מטרתם היתה להטביע את ישראל ולא הצליחו - עם ישראל חי וקיים. אצל היונים היתה התשועה בכך שטמאים נמסרו ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים - השליטה היתה בידי הצדיקים והטהורים ולומדי התורה, וכן שהנרות דולקים בכל פתח של בית יהודי. פרסומי ניסא בחנוכה זה חלק מהתשועה, זה לא הידור מצוה.

העולם נברא בשביל כבוד שמים, למלכותו של הקדוש ברוך הוא לא היה חסר העולם שהרי "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא", אלא מטרת בריאת העולם היא "ורוח אלוקים מרחפת" - רוח שבאה מתוך נצחון של מלחמה, וזו מטרת בריאת העולם - רוחו של משיח.

דוד המלך התפלל: "ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי" - הקדוש ברוך הוא יראה לעזור לי כנגד אלה המבקשים את עזרתי, כביכול, ואולם, "ואני אראה בשונאי" - עם שונאי אסתדר לבד. ודאי שגם לזאת צריך סייעתא דשמיא, אך אין צורך בהערת לב מיוחדת כנגדם, וזאת כבר הסבירו את הנאמר במסכת ברכות: "אפילו המלך שואל בשלומי, לא ישיבנו" - גם כאשר המלך בא לקראתו כמי שמבקש טובתו - לא ישיבנו - לא ילך לקראתו, שכן, חיוך זה כמוהו כנשיכה, ועל כך התפלל יעקב אבינו: "הצילני נא מיד אחי מיד עשו".

חנוכה בא ללמדינו שעלינו להאיר את העיניים שניסו היונים להחשיך על ידי לימוד התורה וקיום מצוותיה, להתחזק באמונתנו לבל נגרר אחרי הזרמים המתיוונים.

רמז לדיני חנוכה בפרשת מקץ

דבר תורה אשר השמיע באזני מורנו הרב הגאון רבי מאיר יניב נ"י. דברים אשר שמע בינקותו בטיש,

חנוכה

פרשת השבוע מקץ. מאת האדמו"ר מקרעטשניף נדבורנא.

כידוע פרשת מקץ בספר בראשית חלה תמיד בשמונת ימי החנוכה. ופרשה זו מתחילה במילים: "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם"

והנה הקב"ה שלח לנו רמז לדיני החנוכה.

ויהי - וכל ישראל הנרות ידליקו
מקץ - מצוות קודם צאת
שנתים - שמאל נר תדליק ימין מזוזה
ימים - יש מחלוקת, יש מוסיפין
ופרעה - ויש פוחתין. ראשון עיקר הלכה
חלם - ח' לילות מדליקין

כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. ואי"ה במהרה בימינו משיח בן דוד יבוא ויגאלנו

על ידי המוסיף יצר הרע הולך...

הרה"ק **רבי מרדכי מקאזמיר זי"ע** אמר אמרה נפלאה על הפסוק (בראשית מד', יט') "אדוני שאל את עבדיו לאמור היש לכם אב או אח, ונאמר אל אדוני יש לנו אב זקן".

הנה בגמרא שבת (כא:) בענין נרות חנוכה פליגי בזה בית הלל ובית שמאי, בית הלל סוברים שצריך להיות בכל יום מוסיף והולך, ובית שמאי סוברים שצריך להיות פוחת והולך.

ועל כך מצינו רמז בכתוב: **"אדני שאל את עבדיו"** - הקב"ה תובע ושואל מאיתנו **"היש לכם אב או אח?"**

דהיינו איך אתם סוברים **א"ב** היינו שצריך להדליק בכל יום יותר, ביום ראשון א' וביום שני ב', או **א"ח**, היינו שצריך להיות פוחת והולך להדליק ביום א', ח' נרות, וביום שני ז' נרות.

"ונאמר אל אדני יש לנו 'אב' זקן" - על כך אנו משיבים, שאנחנו פוסקים כבית הלל שצריך להדליק ביום ראשון א' וביום שני ב', ולהיות בכל יום מוסיף והולך, וע"י ה'**אב'** - שזוהי הבחינה של מוסיף והולך בעבודת ה', נוכל להכניע את היצה"ר שנקרא - **זקן** וכסיל!...

בואו ונעלה עליהם ונבטל מעליהם הברית אשר כרת להם אלוקים

נאמר במגילת אנטיוכוס: **בואו ונעלה עליהם ונבטל מעליהם הברית אשר כרת להם אלוקים**, שבת, ראש חודש, ומילה.

חנוכה

הקשה הרב הקדוש מהרי"ד מבעלז זיע"א: מדוע גזרו דוקא על שלושה דברים אלו והסביר כי שלושה דברים אלו יש בהם אופנים של היתר, דהיינו, שבת - פיקוח נפש דוחה שבת. מילה - מי שמתו אחיו מחמת מילה פטור מלימוד. חודש - אם לא באו השליחים גם כן מקודש החודש ולמרות שלא היתה עדות. לכן באו היוונים וגזרו דוקא על שלושה דברים אלו כי חשבו שאם יש בדברים אלו היתרים יהיה להם יותר קל, אך בני ישראל לא הלכו אחרי היתרים.

וגם אחרי הניצחון היה להם היתר להדליק בשמן טמא שהרי טומאה הותרה בציבור, ואף על פי כן החמירו על עצמם לקיים את המצוה רק בשמן טהור, ולכן נעשה להם הנס בשמן.

ונראה שכונתו היא להראות שגם היצר הרע הולך בדרך זו, תמיד מראה לנו על דברים מסויימים שבהם יש אופנים של היתר ומנסה לפתות אותנו להקל ולהתיר וע"ז זה למצוא פתח לדברים חמורים יותר

אפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק

אפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק (שולחן ערוך או"ח הלכות חנוכה סימן תרע"א)

לכאורה קשה להבין מדוע מצות נר חנוכה שונה יותר מכל המצוות, שאם אין לו כסף הוא פטור, כי אונס רחמנא פטריה, ואילו בחנוכה חייבו לחזר על הפתחים.

ותירץ ה"אבני נזר", כי בכל המצוות אם יש לו מחשבה טובה לעשות את המצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו קיים את המצוה. כלומר, המחשבה מועילה לו כאילו עשה את המצוה בתוך החדר בשבילו ולעצמו. אבל את ענין פרסומי ניסא אי אפשר לעשות במחשבה, שהרי יהיה מה שיהיה, לאחרים לא יתפרסם הנס, ולכן פה חייב למכור מלבושיו ולקנות נר חנוכה (אוצר מרגליות).

חודש, שבת, מילה

בספר "אוצרותיהם של צדיקים" מביא בשם הגאון רבי צבי הירש פרידלינג ז"ל: על דבר פליאתו מדוע אנו מדליקים בחנוכה נרות לזכר הנס שנעשה בפח השמן, הלא היונים גזרו לבטל מישראל חודש, שבת ומילה ולמצוות אלו אין אנו עושים שום זכר?

הנה כבר הביא באיזה ספר ששמע בשם גדול אחד דבנרות שאנו מדליקים טמון רמז לשלושת המצוות הנ"ל.

דהנה הנרות בכללם הם ארבעים וארבע, ושבת היא היום השביעי, מילה ביום השמיני, חודש הוא אחרי כ"ט יום. כ"ט ועוד ח' ועוד ז' הם מ"ד.

על המלחמות

באחד מימי חנוכה תשכ"ו הופיע הרב מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל במושב יסודות, כדי להשתתף בשמחה חנוכת הבית של בית הכנסת המקומי. כיון שנתבד לשאת דברי ברכה לכבוד המאורע, שילב בדבריו רעיונות מעיני דיומא, והסביר בין השאר את נוסח ההודאה שאומרים בתפילה ובברכת המזון "על הניסים ועל הנפלאות ועל המלחמות".

הוא שאל בפליאה כאיש משתומם: מהו שאנו מודים על המלחמות, וכי אוהבי מדון אנחנו, ועל חרבנו נחיה, ששמחים כביכול על שזימן לנו ה' מלחמות, וכי לא מתאים יותר שנודה על הנצחונות שבהם מיגרנו את האויב? והשיב להודות על הנצחון - עדיין מוקדם מידי. הלא המלחמה ביונים היתה מלחמה רוחנית בעיקרה.

חנוכה

מלחמת הקדושה נגד הטומאה, והנצחון הסופי לא יהיה אלא בעת שיבוא משיח צדקנו... אפס, בינתיים מודים אנו על עצם הדבר שאנו נלחמים על כך שבכל המצבים הקשים ביותר שהטומאה מאיימת להשתלט ולכבוש הכל יהודים אינם נכנעים אלא מלחמים בעוז על יהדותם... (הרב מפוניבז' חלק ג' עמוד ע"א)

מוסר השכל מהנרות

מנרות חנוכה יש לו לאדם ללמוד מוסר שלא יתיימש גם כשהוא נמצא במצב גרוע מאד. גם אם יתדרדר למצבים חמורים ונדמה לו שהעולם חשך בעדו, אף על פי כן יתחזק באמונה ויאמין באמונה שלמה שהכל מה' יתברך והכל לטובתו ואז יאיר לו ה' יתברך. וזאת לומדים אנו מנרות החנוכה.

שהרי ידוע שסוף החודש הוא זמן פחות מובחר מתחילת החודש. לילה, מהשקיעה עד חצות הוא זמן תגבורת הדינים, והמקום הפחות מובחר בעולם הוא למטה מעשרה ועל דרך שאמרו ז"ל (סוכה דף ה' ע"א) מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה. הצד הפחות מובחר הוא צד שמאל.

והנה נר חנוכה מדליקים דוקא בסוף החודש וזמן הדלקת הנרות הוא בלילה, והנחתן למטה מעשרה ובצד שמאל. כל זה בא להורות לאדם שאין להתיימש אלא להתחזק באמונה גם כשהחושך יכסה ארץ, בכל זאת יאיר לנו ה' ברוב רחמיו וחסדיו, ובחמלתו נוושע במהרה. (נר ישראל, חלק ג' חנוכה. קבלתי מהרב בן ציון סנה)

משחק הסביבון

מקור המנהג של "**דריידל**", לפי שבימים ההם בזמן הזה, בעת שגזרו היוונים על ישראל שלא לעסוק בתורה,

למדו חכמי ישראל, עם בניהם תורה שבעל פה באגודה אחת. משראו זאת היוונים עמדו וגזרו, שלא יתאספו אגודות אגודות. אמרו חכמים לרמות את אויביהם והתאספו ללמוד תורה באגודה אחת, ואספו ילדי ישראל ללמוד תורה מפיהם, ובעת שבאו האויבים לראות את מעשיהם הפסיקו מלימודיהם ועשו עצמם כמשחקים בסביבון, ובזאת נחו מאויביהם. ולזכר אותו הנס קבעו לשחק בו, שהיא שעמדה לנו, שלא תשתכח תורה מישראל.

(עבודת עבד) מנהג ישראל שבחנוכה משחקים בסביבון, שסובבים מלמעלה בסביבון שעל השלחן, ובפורים סובבים ברעשן שסובבים מלמטה באוויר. איתא בספר נחלת יעקב, על פי מה המובא בספר הקדוש קדושת לוי, שבחנוכה בהדלקת הנרות אנו אומרים ויהי נועם וכו' ומעשה ידינו כוננה עלינו וכו'. מכיון שהנס היה על ידי פעולה מהתחתונים, שיצאו למלחמה וניצחו,

וזוהו "**ומעשה ידינו**". אבל בפורים לא עשו ישראל שום פעולה, אלא התפללו וביקשו רחמים, שקיבץ מרדכי את כל היהודים ויצעק זעקה גדולה ומרה עד ששמע ה' את תפילתם ובפרט תפילת תינוקות של בית רבן כדאיתא במדרש.

ועל פי זה יובן מנהג ישראל, שבחנוכה סובבין על השולחן שעומד בארבע רגליו על הארץ, לרמז על מעשי התחתונים, מה שאין כן בפורים סובבים עם הרעשן באויר, שלא היה שם רק רחמי שמים, ולא שום פעולה ממשיות וגשמיות. (כנסת ישראל) מצב העולם הזה מזכיר כל כך הסביבון, הוא חג במהירות רבה,

חנוכה

מסתובב כאחוז טרופ, אבל יש לו ידית אחיזה בראשו, מישהו אוחז בו וסובבו.

אכן כך, מישהו מריץ פה את התהליכים האלו, מישהו במרום מנווט אותם.

הוא הדין בכל מאורעותינו, ובפרט בזמננו, ערב הגאולה השלימה, הנצחיות. מן השמים מובילים כאן מהלך, ואנו נקלעים לתוכו כלתוך מערבולת, ומכל זה תצמח הישועה, והסביבון שלנו ינוח על האות הזוכה במהרה. (חפץ חיים)

בימי מתתיהו בן יוחנן

כ"ק האדמו"ר מויזניץ, ה"אמרי חיים" אומר: היונים גזרו לבטל מצוות שבת חודש ומילה.

ובחסד עליון גברו עליהם החשמונאים ונצחום. בימי מתתיהו בן יוחנן גימטריה , 1099 בדיוק כגימטריה של שבת חדש מילה.

ולזכרון הנס אנו מדליקים נרות חנוכה ומזמרים "מזמור שיר חנוכת" הראשי תיבות כמו הראשי תיבות של מילה שבת חדש.

אנה ה' כי אני עבדך

הרה"ק רבי אשר מקרלין זצ"ל תבע מהאברכים קבלת עול בעבדות הבורא. ופעם, בשיחת הדרכה פתח פיו במשל.

הצאר ניקוליי הודיע, שבעוד ימים מספר יערוך ביקורת בגדוד פלוני. מובן שהתכונה היתה רבה. הכל כבסו וגהצו מדיהם, צחצחו מגפיהם והבריקו כפתוריהם, והכינו אמתחותיהם וציודם, לעמוד הכן במסדר. היה שם חייל, שהתמכר לשתייה לשכרה. משלא היה בידו כסף לשלם, משכן את ציודו, חפץ אחר חפץ, עד שאמתחתו התרוקנה.

לפתע הגיעה הידיעה: הצאר עומד להגיע, על כולם להתיצב במסדר! לבש החייל את מדיו, חגר חרבו, ועמד לכתף את אמתחתו - והיא ריקה! מה עשה, מהר ומלא אותה בתבן, גדשה וכתפה על שכמו.

התיצב בשורה עם חבריו. הגיע הצאר, ועבר על פני המסדר. סקר את החיילים, ולפתע קרא לאותו חייל. הורהו לפתו את אמתחתו - והתבן נתגלה. מובן שהחייל קיבל ענשו, וגם מפקדיו לא נוקו... סיים הרבי: כסבורים אתם שניקוליי נחון ברוח הקודש?

ודאי שלא... אלא מה, הוא ראה שהחייל עומד זקוף מידי והבין שהמשא לא מכביד על שכמו... (הגש"פ באהלי צדיקים, מתוך ישע אהרן, שצט)

טוב לחסות בה' מבטוח באדם

סיפר הגאון רבי מכלוף חדד זצ"ל מג'רבא בספרו "**כרחם אב**" סיפור ששמע משליח ארץ הקודש: איש היה בימי שלמה המלך, ושמו אלקנה. עשיר מופלג היה, ביתו פתוח לרווחה וידו פשוטה לצדקה ולחסד.

אך גלגל הוא שחוזר בעולם, והאיש ירד מנכסיו. מכל רכושו לא נותרה לו אלא עז אחת. היה אלקנה מהרהר במצבו, מצר על עניו וליבו דווה. והמלך שלמה נוהג היה להתחפש בבגדי עניים מפקידה לפקידה,

חנוכה

ומסובב בשווקים וברחובות להטות אוזן לשיחת האזרחים לדעת את מצבם ולהכיר את מחסורם. אותו יום התחזה המלך, כמנהגו, יצא לשוק והשמש קפחה עליו בעוז.

יצא אליו אלקנה והזמינו להסב בצל קורתו. השקהו מים צוננים והפציר בו לארח לו לסעודה. הגיש לו צלי בשר רך וטוב, והשנים שוחחו תוך כדי ארוחה. סח אלקנה לפי תומו על מצבו, וגילה כי לכבודו של האורח שחט את העז האחרונה, שריד רכושו.

התרגש שלמה המלך מנדיבותו של המארח ואמר לו: "חבר אני למלך שלמה. אתן בידך מכתב אל המלך. הצג אותו בפניו, והוא יחזירך למעמדך ויעשירך עושר רב! בדין הוא שתעשיר - שכן רודף צדקה וחסד - ימצא חיים צדקה וכבוד!" נטל אלקנה את המכתב, ועלה לירושלים. בהגיעו, פנה אל ארמון המלוכה, שם נאמר לו, שהמלך שלמה שוהה עתה בבית המקדש.

הלך אלקנה לבית המקדש וראה את המלך כורע על ברכיו וכפיו פרושות השמימה, והוא מבקש מבורא העולם, כי יברך את השנה הזאת ואת כל מיני תבואתה לטובה, ותהי אחריתה חיים ושבע ושלום. שמע אלקנה וחשב בלבו: אם המלך שלמה בכבודו ובעצמו מבקש טובה וברכה ממקור הברכות, מה לי לפנות אליו ולהזדקק לטובותיו, מדוע לא אפנה הישר אל המקור? זאת ועוד: אם יעניק לי המלך מטובו, הן לא יוכל להבטיח את עשרי, שלא יארע בו נזק ומחסור, כפי שארע לממוני הרב. אבל אם יחון אותי הבורא בממון, יעניק לו גם קיום ושמירה, ככתוב: **"יברכך ה' - וישמרך"**. מיד כרע והשתחוה וביקש מהקדוש ברוך הוא כי ישלח עזרו מקודש. קם אלקנה מכרוע על ברכיו, וליבו מתרונן באמונה ובבטחון. אחר שב לעירו והחליט לעסוק במלאכה, וה' יהיה בעזרו. נטל גרזן והלך ליער לחטוב עצים. ניגש לעץ, וניסה לכרתו. היום היה בוער כתנור, והעץ קשה לכריתה.

עד מהרה התעייף והחל לבכות מרוב מרירות. הפיל תחינתו לפני בוראו שיעזרהו. שב והניף את הגרזן, ולשוא. החליט לנסות, אולי יעלה בידו לעקור את העץ עם שרשיו. ולהפתעתו, עלה הדבר בידו. הוברר לו שמתחת לעץ היתה קרקע חלולה, בור נפער לנגד עיניו - ובתחתיתו נצצו זהרי זהב. גחן אלקנה וגילה מטמון דינרים. הודה האיש לה' על מתנתו, החל לסחור בממון, וה' שלח ברכה במעשיו, והיה לעשיר שבעתים מעשרו בעבר. עברו ימים, המלך שלמה נזכר באלקנה. תמה מאד מדוע לא בא להציג את המכתב. שאל את משרתיו ושומר הסף ענה, כי היה כאן אדם אחד, שביקש למסור למלך מכתב, אך נכנה שהמלך שוהה בבית המקדש. שם את פעמיו לכיוון בית המקדש ולא שב עוד. התפלא המלך, והחליט לחקור בענין.

שב והתחזה לאדם פשוט, והלך לעירו של אלקנה. מצאו בארמון מהודר, ובו אורחים לרוב, והוא עומד עליהם ומשרתם ומגיש לפניהם מכל טוב. ראה את המלך בלבשו הדל, והזמינו לטול ידיו ולהסב לסעודה. אמר לו: **"כלום לא תכירני?"** אני הוא האורח, שלכבודו שחטת את העז האחרונה! מסרתי בידך מכתב למלך שלמה, כלום כל העושר הזה ממנו בא?

"ענהו: לאו. עליתי לירושלים וראיתי שהמלך שלמה עצמו מייחל לעזרת הבורא. אמרתי לנפשי: אם כך, הלא טוב לבטוח בה' מבטוח בנדיבים, והתפללתי גם אני לה' שיעזרני!" אמר לו שלמה המלך: **"אני הוא המלך שלמה, ואשריך שלא בטחת באדם אלא בה' לבדו הוא שאמר דוד אבי עליו השלום: אל תבטחו בנדיבים בן אדם שאין לו תשועה. והינו שהנדיב עצמו - הן תשועתו אינה מכוחו אלא מאת הבורא יתברך שמו. לפיכך מה לכם לפנות אליו, פנו ישירות אל מקור הברכות!"**

במצור ובמצוק - דברי אמונה

במצור ובמצוק - דברי אמונה בספר "הרוח שגברה על הדרקון" מספרת הגב' פרל בייניש על הדלקת נר

חנוכה

חנוכה במחנה המוות אושוויץ בירקנאו.

ועל דברי אמונה נאדרים שדברה חברתה רבקה הורביץ. יום אחד, חלפה קבוצת גברים על פני עגלתנו. "המכירות אתן מישהו מפאביאניץ?"

"שאל אותנו בחור צעיר. "כן", ענתה רבקה. "**אחי היה חתנו של הרב מפאביאניץ**". **"הכרתי אותו בוודאי!"** השיב בצעקה הצעיר, **"האם אתן הבנות הנמצאות ב'מנר לאגר'?"** השיחה הלכה ודעכה, ככל שגדל המרחק בין שתי הקבוצות. אותו בחור היה שרברב במקצועו, ובמסגרת עבודתו הגיע למחנות שונים, ביניהם אף למחננו. בכל פעם בה ביקר אותנו, הביא עמו פיסת לחם או פריט מזון אחר.

חנוכה עמד בפתח. מהיכן נשיג נרות? ההצעות שפעו מכל עבר. נוכל להכין פתילות בקלות יתירה, על ידי פרימת חוטים מבגדינו, ואילו שמן ניתן להפיק ממרגרינה מומסת. לפתע הגיע אורח לביקור - ידידנו השרברב שנקרא לתקן מספר צינורות. הוא הבחין ברבקה והגיש לה חבילה קטנה.

כניסתו של גבר לשטח מגוריהן של הנשים היתה כרוכה בסכנה גדולה, גם כאשר הגיע למקום בתוקף תפקידו. לפיכך, לא הושמעה כל מילה, פרט ללחישה "**לכבוד חנוכה**", אותה שמעה רבקה מפיו בטרם שב ומיהר לעבודתו. עצרנו את נשימתנו בציפיה, בעוד רבקה פותחת את החבילה. בתוכה גילינו שתי סוכריות, שני גפרורים, וכן - לא יאומן! - שני נרות קטנים. "**אלהיו הנביא**" הפרטי שלנו הביא לנו אוצר של ממש. כעת נוכל להדליק נרות חנוכה! באותו לילה, לאחר ששככה ההמולה סביב שתית ה"קפה", ניגשה רבקה לעבר תנור ההסקה. "**חנוכה הלילה**" הכריזה בקול רם.

"הבה נדליק נרות חנוכה". כל שוכנות הצריף הצטופפו מסביב לתנור בדממה מוחלטת. רבקה ניגשה להדליק נר ראשון של חנוכה. בקול שנישא ברמה ברכה את הברכה הראשונה - "**ברוך אתה... מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של חנוכה**" שלהבת הנר הזעירה הבהמה מעל לתנור הלבנים המאורך.

בתוככי המרתף האפל של אושוויץ הוצתה להבה - להבה שהניסה את העלטה. כעת הושמעה הברכה השניה "**ברוך אתה... מלך העולם, שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה**". גם בזמן הזה, בימינו אנו, יחולל ה' עבורנו ניסים.

ולבסוף הברכה השלישית, ברכת שהחיינו, "**ברוך אתה... מלך העולם, שהחיינו, וקיימנו, והגיענו לזמן הזה**". לא רק שהעניק לנו חיים, אלא אף איפשר לנו לחגוג את ימי החנוכה. מחשבות מרירות חלפו בראשינו. אמנם כן, ה' העניק לנו חיים, אך מה עם כל האחרים?

האמנם מצבם אינו טוב משלנו? מדוע לא הלכנו יחד איתם? העינים נמלאו דמעות, הלבבות דאבו מכאב. לאחר מכן פצחנו יחד בזמן "**מעוז צור**" המרעיף בחלקו הראשון את האמונה והתקווה בגאולה הקרובה. הקטע השני מבטא כאב - "**רעות שבעה נפשי, ביגון כוחי כלה. חיי מררו בקושי**" שבנו והתייפחנו. לאחר מכן הלך וגבר קול שירתנו כאשר הגענו שוב לפסוקים המביעים תקווה - חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה. נקום נקמת דם עבדך... רבקה טיפסה על התנור, פנתה לעבר שומעיה ונשאה "**נאום לאומה**", בקול רם וללא חת - "בנות, יחדיו ישנות אנו על אותם הדרגשי, יחדיו נושאות אנו את אותו הכאב, יחדיו מתייסרות באותם יסורים, אפופות בחשכת מוות, אך הלילה - חנוכה! בלילה זה שב ונחנך בית המקדש. הנה, הדלקנו נר, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. חברות! אותה שלהבת זעירה שהדלקנו הלילה, קודש היא. בכל לב יהודי שוכן אותו ניצוץ מקודש, הניצוץ האלוקי המגרש הרבה מחשכת עולמנו האומלל".

חנוכה

נימה של פאתוס נשזרה בקולה, בעודה ממשיכה בדבריה - "עם ישראל עבר זמנים מרים וקשים. בית מקדשנו חולל ונטמא, מעמדו המקודש הושפל עד עפר. דומיה היה כאילו הכל חרב עד היסוד, ולא נותר כלל שמן טהור בו ניתן יהיה להדליק את המנורה, אך בתוך כל ההרס והחורבן, נתגלה פך קטן ובו שמן טהור, וכך שב והוצת האור הנצחי. והנה, באורח ניסי, בער מעט השמן במשך שמונה ימים תמימים. גם עבורנו נותר תמיד מעט שמן זית זך, השומר על השלהבת שלא תיכבה. ספגנו מכות, עינויים והריגות. שונאי ישראל בכל הדורות - פרעונים, המנים, רומאים וצלבנים - כולם שאפו להשמיד את העם היהודי, אך זממם לא עלה בידם. לכלל אורך ההיסטוריה שמר עלינו הקדוש ברוך הוא ועזר לנו לשרוד.

גם עתה ימשיך הוא להיות בעזרנו. בנות, אל יאוש! המשכנה לקוות. גם כאשר כוס היגון עוברת על גדותיה, מושטת זה מכבר זרוע קדשו, ועוד מעט קט נזכה לראות את הגאולה. אותו לפיד הנישא בידי עם ישראל בחשכת הלילה - לא יכבה לעולם. עמים גדולים קמו ונפלו, אך היהודי קיים לנצח.

עם ישראל חי!" מילותיה האחרונות הדהדו על רקע הדממה ששררה בצריף. כל הבנות, כאלף במספר, נותרו עומדות על עומדן בצפיפות סביב התנור. היו אלו שלדים מהלכים, לבושי קרעים, עיניהם הדומעות בולטות מחוריהן, אך לבותיהן הקרועים שבו ונמלאו בתקווה ובגאווה.

סיפור החנוכה במילת 'חנוכה'

מרן החתם סופר זי"ע הביא רמז נפלא וראשי תיבות במילה "חנוכה" המסכמים את כל סיפור החנוכה:

חשמונאים **נ**לחמו ו**נ**צחו **כ**ל **ה**יונים.

חושים **נ**כנסו ו**פ**ינו **כ**לי **ה**היכל.

חביבים **נ**מצאו ו**ב**קרקע **כ**ד **ה**שמן.

חתום **נ**מצא ו**ב**טבעת **כ**הן **ה**גדול.

חיבתם **נ**גלית ו**ה**ספיק **כ**ל **ה**שמונה.

חכמים **נ**מנו ו**ק**בעו **כ**סליו **ה**בא.

ח 'נרות ולגמור **כ**ל **ה**הלל...

מאי חנוכה?

החתם סופר(מנהגי חת"ס זצ"ל פ"ט אות א'), הזהיר בחנוכה להתאמץ בלימוד התורה יותר מבשאר הימים, והקפיד מאד על זה שמבלים ימים האלו בהבלי שחוק, כי אמר שעצת יצר הרע הוא להפריע את העם מעבודת ה' ומתלמוד תורה בימי החנוכה, אשר תיקנו לנו חז"ל להודות ולהלל, והלימוד הוא עניין גדול בימים אלו, כי אז נמסרו סודות התורה למשה רבינו ע"ה.

חנוכה

וכתב השל"ה הקדוש תוכחת מוסר לחנוכה, שיחשוב האדם שעיקרו נתקן להודות להלל ולהודות להש"י על כי היוונים חשבו לבטל תורה ומצוות. א"כ הימים הקדושים האלה ראויים ביותר להתמדת התורה מבשאר הימים כי ת"ת כנגד כולם. ובעונותינו הרבים רוב העולם נוהגים בהם ביטול תורה והולכים אחר ההבל, ומה שרבותינו הקדמונים פסקו ישיבה בימים ההם, עשו בשביל הנערים שיחזרו ויחזרו על תלמודם מה שלמדו שיהיה שגור בפיהם.

חיזוק לכך ואף יתירה מזאת אנו מוצאים במה שהוסיפו חז"ל את 'המהדרין' מן המהדרין שבנר חנוכה, שהרי הגמרא (שבת כא:) אומרת מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין וכו' בית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך.

וכאן שואל '**הבני יששכר**' מדוע דווקא : במצוה זו הוסיפו חז"ל : "והמהדרין מן המהדרין" מה שלא הוסיפו בשום מצוה?

ומפרש בזה פשט נפלא: דהנה ידוע שנר חנוכה רומז על אור התורה כדכתיב: "נר מצוה ותורה אור". וזוהי המצוה להדליקם בחנוכה לזכר הנצחון על היוונים שמטרת גזרותיהם היתה 'להשכיחם תורתך'. והנה, חכמת התורה אינה כשאר החכמות, שבשאר החכמות כששומע אדם איזה מושכל מחכם אחד ונתפס הדבר בשכלו, שוב אין מן הצורך לו לחזור עליו כי לא יתווסף לו שום חידוש בדבר יותר ממה שלמד. מה שאין כן דברי תורה, אם שמע איזה מושכל מרבו, אם יחזור על לימודו ויתבונן בו שוב, אזי יתווסף באותו לימוד אור חדש והשכלה נוספת (עיין זוהר בראשית קצב), כי דברי תורה 'חיות הנה' ומולידות בכל פעם אותיות וטעמים חדשים מתוקים מדבש ונופת צופים. וזהו שאמרו חז"ל:

"מצות חנוכה" - אור התורה,

"נר איש וביתו" - יוצאין התלמידים חובת לימוד התורה על ידי שמיעתם מרבים, מדין שומע כעונה, כשם שבנר חנוכה יוצאין על ידי שאחד מדליק לכולם.

אמנם, **"המהדרין" - כאשר הם 'מהדרים' וחוזרים על לימודם בפה,**

אזי **"נר לכל אחד ואחד" - מתווסף אור חדש והשכלה נוספת לכל אחד בפני עצמו.**

"והמהדרין מן המהדרין" - וכל כמה שהם חוזרים על לימודם עוד ועוד,

"מוסיפים והולכים" - מולידים כל פעם אותיות וטעמים חדשים עמוקים עד למאד מה שלא השיגו בפעמים הקודמות...

בין ראובן לחשמונאים

מובא במדרש על הפסוק: "הדודאים נתנו **ריח**" - זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור. "ועל פתחינו כל **מגדים**" - זה נר חנוכה (שמצוה להדליקו על פתח ביתו מבחוץ).

ויש להבין, מהו הקשר בין שתי הדרשות?

חנוכה

"הפרדס יוסף" מפרש את סמיכות שתי הדרשות הללו כך:

אם ננסה להשוות בין ראובן לחשמונאים נמצא כי ראובן רצה להציל את יוסף, וגם החשמונאים מסרו את נפשם להציל את כלל ישראל. אבל בכל זאת יש עדיין הבדל גדול ביניהם, משום שאצל ראובן הייתה מחשבה להציל את יוסף, אבל בסופו של דבר הוא לא הצליח להוציא את מחשבתו לפועל, ולמעשה לא הייתה הצלה ואדרבה, השליכו את יוסף לבור מלא נחשים ועקרבים, ואח"כ אף נמכר הלאה, ויש להמשילו לדבר **שריחו** טוב אבל אין בו טעם טוב באכילה, כי למעשה לא נהנה יוסף ממחשבת הצלתו של ראובן.

מה שאין כן אצל החשמונאים מצאנו שהם אכן הוציאו את מחשבתם לפועל והצליחו לגרש את האויב ולטהר את המקדש, ויש להמשילם לדבר שיש בו ריח וטעם טוב, כמו **מגדים** שהם מיני אכילה, שהרי גם מעשיהם הצליחו...

הלכות חנוכה תשע"ו

ערב חנוכה ודברים האסורים ומותרים בחנוכה

בתפילת שחרית של ערב חנוכה אומרים תחנון, ובמנחה אין אומרים. גם המתפללים מנחה גדולה - אין אומרים תחנון.

ערב חנוכה מותר בהספד ובתענית, ולכתחילה יש להחמיר שלא לקבוע בו תענית. חתן ביום חופתו - מתענה.

אם יש אזכרה בחנוכה, יקדים לעלות לקבר לפני חנוכה. אֶבֶל שסוף השבעה שלו או השלושים חל בחנוכה, לא יעלה לקבר אלא לאחר חנוכה. נוהגות הנשים להמנע מעשית מלאכה כתפירה, סריגה, כיבוס, גיהוץ וכד' עד כחצי שעה לאחר הדלקת הנרות - מפני הנס שנעשה ע"י יהודית בת יוחנן כהן גדול.

החייבים בהדלקה

מצות נר חנוכה, מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם לזהר בה, כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הא-ל, והודיה לו על הניסים שעשה לנו.

אמרו חז"ל במסכת שבת שהרגיל להזהר בנר שבת ונר חנוכה לעשותו בהידור ודרך חבוב, הוי"ן לו בנים תלמידי חכמים, שנאמר: "כי נר מצוה ותורה אור", וגם הוא עצמו זוכה לחכמה. מנהג האשכנזים שכל אחד מבני הבית מדליק ביום הראשון נר אחד ומוסיף והולך עד שביום השמיני מדליק שמונה נרות.

מנהג הספרדים שבעל הבית בלבד מדליק ביום הראשון נר אחד - וביום השמיני שמונה נרות. אפילו עני המתפרנס מהצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק נר חנוכה. החיוב למכור כסותו הוא רק לצורך נר אחד שמחוייב מעיקר הדין.

מי שאין ידו משגת לקנות נר חנוכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום בית. אשה חייבת בהדלקה, אך אינה צריכה להדליק כשאחר מדליק בבית. וכן הבנות אינן מדליקות בעצמן כשיש מי שמדליק בבית.

אשה שאין לה בעל או שאין בעלה בעיר חייבת להדליק בעצמה ולברך, ואם אינה רוצה לברך, יכולה לכבד לאחר שיבוא לביתה להדליק ולברך.

זמן ההדלקה

יש אומרים דזמן הדלקה לכתחילה עם שקיעת החמה, היינו סמוך לשעה 16.35 הספרדים וחלק מקהילות האשכנזים, מדליקים עם סוף השקיעה שהוא זמן צאת הכוכבים, סמוך לשעה 17.00 וכל אחד

חנוכה

יעשה כמנהג אבותיו.

לדעת כולם צריך ליתן שמן שידלוק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים. מי שנוהג תמיד להדליק אחר השקיעה ולישב ליד הנרות חצי שעה, וכעת אינו יכול לנהוג כך, יש להדליק מאוחר ולישב אצל הנרות ולא להדליק בזמן ובלי לשהות אצל הנרות. הנוהגים להדליק נרות לאחר תפילת ערבית - ראוי שיכינו אותם קודם התפילה ומיד לאחריה ילכו להדליקם.

מי שיש לו מנין קבוע למעריב מאוחר יותר, מותר לו להדליק בזמנה עם צאת הכוכבים ולהתפלל אחר כך. מי שנוהג תמיד להקפיד להתפלל מעריב כשיטת ר"ת, ינהג כך גם בחנוכה ולא יתפלל קודם. אם אין כל בני ביתו נמצאים בשעה שבדעתו להדליק, אף שנוהג להדליק בתחילת השקיעה או אח"כ, ימתין עד שיהיו כל בני ביתו מקובצים, דאז איכא פרסומי ניסא.

מי שבא לביתו מאוחר אף שבני ביתו ישנים, כיון שעדיין הוא קודם חצות יכול לברך, ונכון להדליק אז בחלון שיש קצת עוברים ושבים מהרחוב שיראו הנרות. אך אם בא לביתו לאחר חצות ובני ביתו ישנים, ידליק בלי ברכה, אלא אם כן כשיתעוררו בני הבית יראו נרות דולקים ויהא פרסומי ניסא - ידליק בברכה. בעל הבית שהדליק במקום אחר, אינו מוציא בזה את בני ביתו שהם בביתו.

הנרות צריכים להישאר דולקים חצי שעה לאחר צאת הכוכבים ואין לכבותם בידיים לפני כן. לאחר מכן אם עוזב את ביתו וחושש להשאירם דולקים - מותר לכבותם. אם לא הדליק בתחילת הלילה, ידליק עד חצי שעה סמוך לעלות השחר, כדי שידלוק חצי שעה לפני עלות השחר.

עשיית מלאכה - אכילה - שינה לפני ההדלקה

אסור לעשות מלאכה חצי שעה קודם זמן הדלקה, ואם התחיל - פוסק משיגיע זמנה. משהגיע זמן ההדלקה אסור ללמוד, ויש להחמיר אף חצי שעה קודם. יש אומרים שאם התחיל ללמוד בזמן המותר ללמוד אין צריך להפסיק מלימודו להדליק הנרות, אלא ידליק בסיום לימודו. שיעור קבוע בהלכות או במשניות בבית הכנסת, מותר, וכל שכן בין מנחה למעריב.

לכתחילה אסור לאשתו ולבני ביתו לעשות מלאכה לפני ההדלקה, ובמקום צורך קצת יש להקל. אסור לאכול אכילת קבע ואפי' סעודת מצוה חצי שעה לפני זמן ההדלקה. אך מותר לאכול פת פחות מכביצה או מיני מזונות בלי קביעת סעודה, וכן פירות מותרים באכילה. גם הנשים אסורות באכילה דאף הן חייבות בהדלקת הנר.

אם העמיד שומר שיזכירנו להדליק - מותר בעשיית מלאכה ובאכילה וכן בלימוד.

מי שכבר יצא ידי חובתו אלא שרצונו להדליק עבור אחרים, מותר לו לאכול לפני שהדליק עבורם. אסור לישון אפילו שינת עראי קודם הדלקת נר חנוכה.

קטן בהדלקת נרות

קטן שהגיע לחינוך - היודע מעיני חנוכה ופרסום הנס, ויודע להדליק הנר בעצמו, מחנכים אותו להדליק כמו גדול.

יש הסוברים שאין חיוב לחנך הקטן שידליק בעצמו למהדרין שכל אחד מבני הבית מדליק. מצינו אצל גדולי הדורות מנהגים שונים - יש שהבנים מדליקים רק לאחר בר מצוה ויש המדליקים רק לאחר נשואיהם.

אין נוהגים בקטנה שתדליק בעצמה, אך מחוייבת מטעם חינוך לראות ההדלקה.

קטן, אף שהגיע לחינוך, לכתחילה אינו יכול להוציא גדולים בהדלקתו.

מי שנעשה בר מצוה בחנוכה ואביו רגיל להדליק הנרות קודם צאת הכוכבים, יכול אף הוא להדליק קודם צאת הכוכבים, אפילו שרק בלילה יהיה בגיל בר מצוה.

דין בחורים הלומדים בתנאי פנימיה

חנוכה

מעיקר הדין בחורים הלומדים בתנאי פנימיה יוצאים ידי חובת הדלקה כשנותנים פרוטה למי שמדליק נרות ומתכוון להוציאם, אך כבר נהגו להדר בכל המוסדות שמדליקים הבחורים כל אחד נרות חנוכה. בחורים המדליקים בישיבה יכולים להדליק או בחדר האוכל, או בחדרי הפנימיה, או אף בבית המדרש שהרי עיקר הפרסום במקום ששונים שם והרי רוב היום שוהים בבית המדרש. ומכל מקום יזהרו מחשש דליקה, ומהראוי שכל לילה ישמור אחד מהבחורים על המנורה. בחורים האוכלים בישיבה וישנים בביתם, ידליקו בישיבה במקום שאוכלים. בחור ישיבה ספרדי פטור מהדלקה מעיקר הדין כיון שאביו מדליק עליו, ואם ישן בחדר עם בחור אשכנזי, ישתתף עמו בפרוטה ויצא ידי הדלקה בהדלקת חברו. זקנים שדרים במושב זקנים, שיש לכל אחד חדר נפרד ורק אוכלים ביחד בחדר אוכל, יש להם להדליק בחדר אוכל.

מקום ההדלקה

מי שמתארח עם בני ביתו אצל קרוביו ואוכל וישן שם, מדליק במקום שמתארח, ואפילו שביום נכנס לפעמים לביתו ואוכל שם אכילת ארעי, ואם יוצא עם משפחתו רק לכמה שעות, חייב להדליק בביתו. מי שמתארח בשבת מחוץ לביתו ובמוצ"ש שוהה שם זמן מה ובדעתו לשוב לביתו, צריך להדליק בביתו. ואם קשה לו לילך לביתו, יכול להדליק במקום שנמצא. אורח בבית חברו, אף שיודע שמדליקין עליו בביתו, יכול לכוון שאינו רוצה בהדלקת ביתו וידליק ויברך לפני שמדליקין עליו. אם ידוע לאשה שהבעל יבוא לביתו, תמתין עליו עד חצות, ואם יודע שיחזור בשעה מאוחרת בזמן שבני הבית ישנים - יצווה לאשתו להדליק בזמן ההדלקה ויכוון שלא לצאת בהדלקתה וכשיחזור לביתו, ידליק בברכה. המתארח במלון שאין מרשים להדליק בפתח אלא רק בלובי על השולחן, אסור להדליק בפתח בלי רשותם, דזה גזל ולא יצא ידי חובתו וצריך מקום אחר להיות שם בימי חנוכה. הנוסע לחוץ לארץ - למקום שזמן ההדלקה מאוחר, נכון לכוון שלא לצאת בהדלקת אשתו וידליק במקומו לכשיגיע בזמן ההדלקה. חתן האוכל בקביעות אצל חמיו ואינו ישן שם, צריך להדליק בביתו. המדליק בביתו ותיכף אחר הדלקה הולך עם משפחתו לאכול ולישון בבית אחר, ישאר בביתו לכל הפחות חצי שעה לאחר ההדלקה ואח"כ ילך. חתן וכלה לפני הנשואין המתארחים בבית חותנם, צריכים להשתתף בפרוטה עם בעל הבית. בת נשואה הבאה לבקר את הוריה בחנוכה, אם בעלה מדליק עליה בביתו, אינה צריכה להשתתף בפרוטה עם אביה, ואם בעלה גר בעיר אחרת שבה זמן ההדלקה שונה, צריכה להשתתף בפרוטה עם אביה. בת הלומדת וגרה כל השנה במשך לימודה במוסד בעיר אחרת, ובאה בחנוכה לביקור בבית אביה, יוצאת חובת נר חנוכה בהדלקת אביה. אורח שאין לו אשה ומתאכסן בבית חברו, חייב להשתתף בפרוטה שיהיה לו חלק בשמן ובפתילות, או ידליק בעצמו ויברך. אשה הנמצאת בעיר אחרת מבעלה וזמן ההדלקה שונה, צריכה להשתתף בפרוטה במקום שנמצאת שם ואינה יוצאת במה שהבעל הדליק בביתו, כיון שבשעה שמדליק בביתו עדיין לא חל חיוב אצלה. יולדת הנמצאת בבית חולים ובעלה לא נמצא בביתו, כגון שהלך לבית הוריו או חמיו, אין האשה יוצאת ידי חובה בהדלקתו ותדליק בבית החולים, או שיאמרו לבעלה שמשכירים לו את החדר ששם הוא גר בבית אביו או חמיו, כדי שיהיה שלו ויוכל להוציא את אשתו בהדלקתו שם. חולה המאושפז בבית חולים, שאין יכול להדליק מפני שאין מניחים להדליק שם נר חנוכה, יוצא בהדלקת בני ביתו. ואם יוכל להדליק נר לזמן מועט, ידליק בלי ברכה ואח"כ יכבנו. לא הדליק בימים הראשונים משום אונס, כגון שהיה מאושפז בבית חולים ואשתו הדליקה עליו, לאחר מכן

חנוכה

כשידליק בעצמו יש ענין לברך בשעת הדלקת הנרות שהוא מדליק לראשונה "שהחיינו" על פרי חדש, ואם אין לו פרי חדש, יברך "שהחיינו" על עצם ההדלקה וזה אפילו ביום האחרון. תקנו חז"ל שידליקו את הנרות באופן שיש בו "פרסומי ניסא", הן לבני הבית והן לעוברים ושבים ברחוב. לכן תקנו שידליקו על פתח ביתו מבחוץ, ואם אין לו פתח לחוץ ידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים. יש שאמרו על אותם שמדליקים בחוץ בתוך תיבת זכוכית, שהיות ובזמן ההדלקה יש חשש שיכבו הנרות בגלל הרוח מכיוון שאז דלת התיבה פתוחה, ואם כן לפי הסוברים שהדלקה עושה מצוה אם כן עיקר המצוה בשעת ההדלקה ממש וכאן יוצא שהיו הדלקה שאינה ראויה, ולכן יש לראות להדליק בתוך התיבה במקום שלא מתכבה אף בזמן שהדלת פתוחה. אם בני הבית מרובים ואין להם מקום להדליק במקום מיוחד אצל הפתח או החלון, יכולים להדליק בכל מקום שירצו כדי שיהיה היכר כמה נרות מדליקים, רק שלא ידליקו במקום שמניח הנרות בכל ימות השנה. כשגר במקום שעוברים ושבים אינם יכולים לראות ההדלקה, ידליק בביתו ליד המשקוף שמול המזוזה כדי שיהא מוקף במצוות - מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. מצוה להניח המנורה למעלה מ 24 - ס"מ מהקרקע ולמטה מ 80 - ס"מ. הגר בבנין רב קומות ודירתו נמצאת בקומה שלמעלה מ-20 אמה (כ-10 מטר), ידליק בביתו מול המזוזה. יש הפוסקים שגם בבנינים הגבוהים למעלה מעשרים אמה, אם יש סביבו בתים הגבוהים גם הם למעלה מעשרים אמה, ידליק בחלון מפני שיש פרסומי ניסא לרבים שדרים ממולו. מי שגר במקום הנמוך יותר מעשרים אמה מרשות הרבים, דינו כגר בבית גבוה מכ' אמה. ואם החלון פונה לגשר או לכביש שנמוכים מרה"ר ויש מהם עד ביתו פחות מכ' אמה, ידליק בחלון. שנים שמדליקים בפתח אחד, ידליק אחד בימין ואחד בשמאל. המדליק בחלון הסמוך לרה"ר, ידליק באופן שהנרות ייראו היטב ברשות הרבים, ויראה להדליק נגד חלון שזכוכיתו צלולה, וכן ידליק במנורה שאין לה דופן. כשמדליק בחלון, ידליק בימין כיון שאין מזוזה. המדליק בחלון יכול להניחו בכל מקום ואפילו למעלה מ-י' טפחים ולמטה מ-ג' טפחים בקרקעית החלון, כיון שבחלון יש היכר בכל מקום. הדלקה עושה מצוה, ולכן צריך להדליקה במקום הנחתה שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ או ההיפך, לא יצא. חולה שאינו יכול לירד ממטתו ומושיטין לו המנורה, מותר לו להדליק בברכה ואח"כ יניחנו ליד הדלת או החלון, ויש אומרים שידליק אחר ולא יזיז המנורה ממקומה. ואם ההדלקה היא בסמוך לחדר החולה שיכול החולה לראות הנרות ממטתו, יוכל החולה לברך הברכות, ובני ביתו ידליקו המנורה במקומה.

סדר ההדלקה

ראוי לאדם להשתדל שתהיה לו מנורה נאה ויפה. אין ראוי להדליק נרות חנוכה בחנוכה עגולה וכן לא ידליק נר אחד יוצא אחד כנס, או אחד גבוה ואחד נמוך, אלא ידליק הכל בשורה ישרה ושוה. כל השמנים כשרים לנר חנוכה, אך מצוה מהמובחר להדליק בשמן זית. מי שאין באפשרותו להדליק בשמן זית בכל הלילות, ישתדל לפחות בלילה הראשון להדליק בשמן זית. אם יש לו שמן אחר, לא ידליק לכתחילה בשמנים הפסולים בשבת. צריך ליתן שמן קודם הדלקה כשיעור שידלק חצי שעה וגם אם מדליק מאוחר בלילה. מי שאין לו שמן כשיעור, מדליק בלי ברכה. אם יש לו מנורה גדולה ומכילה הרבה שמן, יש הידור למלאותה לגמרי בשמן. יש נהגו ליתן במנורה מים ואחר כך שמן למעלה, כדי להורות על הנס שגברו ישראל המשולים לשמן, על האומות שהם מים הזידונים. כל סוגי הפתילות כשרים לנר חנוכה, ומצוה מן המובחר לעשות מצמר גפן, או מחוטי פשתן, מפני שהאש נאחזת יפה בפתילה.

חנוכה

לא יעשה פתילה דקה ביותר, משום הידור מצוה שאינו דולק יפה, וכן לא יעשה גס ביותר דמחזי כמדורה. יש הנוהגים שלא להחליף את הפתילות בכל לילה, ויש אומרים שראוי להחליפם בכל יום זכר למנורה שבמקדש, וכשהפתילות נעשו שחורות, יש להחליפן משום הידור מצוה. ומכל מקום את השמש אין צריך להחליף מידי לילה לדעת כולם.

כשיש בידו שמן זית בצמצום, יכול לערב בו שאר שמנים כדי שיהא שמן זית מרובה. וישתדל שהנר הנוסף בכל לילה יהיה של שמן זית בלא תערובת שאר מינים. אם יש לו שמן בצמצום ולחבירו אין מאומה, עדיף שידליק רק נר אחד בכל לילה ויצא בו ידי חובה מעיקר הדין, ויתן גם לחבירו לעשות כן, מאשר שיהדר הוא וחבירו לא יקיים כלום. אסור להדליק נר חנוכה בשמן של שביעית. אין קפידא להדליק בשמן שהיה מגולה.

אם אין לו שמן, יקח נר שעוה. ויש להזהר שלא יהיה הנר קלוע. אין לו שעוה, יקח נר של חלב או שומן. כשם שיש להזהר שלא יהיו הנרות קרובים יותר מדי, כן יש להזהר שלא יהיו רחוקים זה מזה, שאז נראה שכל נר הוא בפני עצמו ואין היכר למספר הימים.

שני מנהגים ישנם בסדר ההדלקה:

שיטת השו"ע: ביום הראשון מדליקים את הנר הימני בחנוכה. ביום השני מדליקים תחילה את הנר החדש השמאלי שבין השניים ואח"כ הנר הימני שבחנוכה, כלומר: ההדלקה נעשית משמאל לימין ומברכים תמיד על הנר החדש.

שיטת הגר"א: לעולם מתחילים מנר הסמוך לפתח, שהוא עיקר המצוה וממנו ממשיכים אל הנרות הנוספים.

מובא במהרי"ל שנכון וטוב שיביא אדם עצמו לידי חיוב נטילת ידיים קודם הדלקת הנרות, כגון: עשיית צרכיו, או שיגע במנעליו וכד' ואז יטול ידיים סמוך לברכות.

יש לומר את הברכות בעמידה ובדיעבד אם בירך מיושב יצא. זקן או חולה שקשה להם לעמוד, רשאים לכתחילה לישב.

אסור להפסיק בדבור בין הברכה להדלקה ואם הפסיק, צריך לברך שנית. כמו כן מי שיוצא ידי חובה מחברו לא יענה "ברוך הוא וברוך שמו" באמצע הברכה.

המדליק נרותיו ושמע את חבירו מברך ורוצה לענות "אמן" לאחר שכבר הדליק הוא עצמו את הנר הראשון שהוא עיקר החיוב, יכול לענות אמן על ברכות חבירו.

מברכים "לְהַדְלִיק גֵּר שֶׁל חֲנוּכָּה" והספרדים מברכים "לְהַדְלִיק גֵּר חֲנוּכָּה". אחר כך מברכים "שְׁעֵשֶׂה נְסִים", וביום הראשון גם "שְׁהִיְיֵנוּ", ומדליקים הנרות.

ברכת "שְׁהִיְיֵנוּ" יש לה תשלומים כל שמונת הימים, ולכן אם שכח ולא בירך בלילה הראשון, יברך בשעת ההדלקה בליל שני.

אם טעה וברך ברכת שעשה נסים תחילה, מברך אחר כך "להדליק" ויצא ידי חובתו. מי שכבר יצא בהדלקת נר חנוכה, יכול להדליק ולברך עבור משפחתו ובתנאי ששומעים את הברכות ועונים אמן.

גר ידליק הנרות ויברך הברכות כרגיל ויכול לומר "שעשה ניסים לאבותינו".

אשה יכולה לברך "להדליק" ולהוציא את בעלה ידי חובה וכן את בני ביתה.

מי שלא הדליק נרות חנוכה ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בביתו, כשרואה נר חנוכה דלוק מאיזה בית תוך חצי שעה להדלקתו, מברך בליל א' "שעשה ניסים" ו"שהחיינו" ובליל ב' ואילך מברך רק "שעשה ניסים" אבל לא מברך "להדליק נר חנוכה".

מי שמסופק אם הדליק נר חנוכה או לא, יש לו להדליק שנית בלי ברכה, ואם מסופק אם דלקו כשיעור חצי שעה, אין צריך לחזור ולהדליק.

לאחר ההדלקה, אומרים "הַנְּרוֹת הֵלְלוּ" ו"מְעוֹז צוֹר". יש המוסיפים מזמורים שונים הקשורים לחנוכה כגון:

חנוכה

"מזמור שיר חנוכת הבית", "ויהי נועם" "יושב בסתר" ז' פעמים, היות והחשמונאים אמרוהו במלחמה ונצחו. וכן מובא שאמירתם - סגולה לשמירה.

קנה או קיבל במתנה מנורה חדשה, כשמברך "שהחיינו" בליל ראשון יכוין גם על המנורה. אין להדליק את הנר עד שיסיים את כל הברכות, כדי שיהא עובר לעשייתן. אחר שהדליק לא יסלק ידו מהנר עד שידליק רוב הפתילה.

בליל ראשון מדליק את הנר שבצד ימין, ובשאר הלילות מדליק תחילה הנר הנוסף ועליו יברך, ופונה משמאל לימין ומוסיף בכל לילה נר נוסף עד שבליל השמיני הנר הנוסף יותר קרוב לפתח.

נכון להודיע לאשתו ובניו שיוציאים בהדלקתו, שיביטו בנרות בשעת הדלקתו, כי יש מצוה בראייתם. מצוה לראות את הנרות בכל שיעור זמן הדלקתם - שיעור חצי שעה, כדי שיתפרסם הנס, ואין נכון לצאת מהבית לאחר שהדליקם מיד, ואפילו להתפלל תפילת ערבית או ללימוד.

אם לא נתן שמן כשיעור, לא יצא וצריך לחזור ולהדליק בלי ברכה. הרוצה לצאת מביתו ומפחד להשאיר הנרות דולקים מחשש שריפה וכד', צריך להתנות שמקצה השמן רק לשיעור מצוותו ולאחר מכן יכול לכבות, ורצוי שיכבה בצנעה.

הנותר מהפתילות והשמן ביום השמיני אסור לזרקם משום דהוי תשמישי קדושה - אלא יעשה מדורה וישרפם בפני עצמם מיד אחר שחרית ביום השמיני. יש הנוהגים להצניע הפתילות ולשרפם בשריפת חמץ בערב פסח.

השמש

מדליקים נר נוסף הנקרא שמש, כדי שאם יבוא להשתמש לאור הנרות, יהיה זה לאור השמש. יש להניח את השמש גבוה מהנרות, שיהא ניכר שאינו ממנין הנרות. יש הנוהגים להניחו לפני הנרות, או אחורי הנרות ולא בשורה אחת עם הנרות.

יש לקחת לשמש נר שעוה, ויש שנהגו שהשמש יהיה משמן זית.

יש המעמידים את השמש בצד ימין של המנורה, ויש שמעמידים בצד שמאל.

אם רבים מבני הבית מדליקים כל אחד במקום מיוחד, צריך שיהיה 'שמש' לכל אחד ואחד.

ההדלקה בבית הכנסת

ג' טעמים נאמרו בדבר ההדלקה בבית הכנסת: א. משום פרסום הנס. ב. כדי להוציא את מי שאינו בקי ואינו זריז במצוה זו. ג. מפני האורחים שאינם דרים בעיר ויוציאים בהדלקה של בית הכנסת.

קודם מנחה יש להכין את המנורה בבית הכנסת ואין להכין המנורה באמצע התפילה וחזרת הש"ץ.

נהגו להדליק הנרות בבית הכנסת בין מנחה למעריב ואפילו שההדלקה נעשית לפני צאת הכוכבים. במקום שמתפללין מנחה מוקדם ועושין הפסקה גדולה בין מנחה למעריב, ידליקו קודם מעריב ולא אחר מנחה. מקום החנוכיה הוא בכותל הדרומי של בית הכנסת במקום גבוה ובולט, זכר לבית המקדש שהיתה המנורה בדרום ההיכל. הנרות יסדרו ממזרח למערב. יש הנוהגים לסדר הנרות בין צפון לדרום.

ראוי ונכון שהקהל יעמדו ליד המנורה בשעת ההדלקה.

אין יוצאים ידי חובה בהדלקה זו וצריכים לחזור ולהדליק ולברך בבית. ביום הראשון מברך החזן גם "שהחיינו" בבית הכנסת, ובבית שמדליק לאחר מכן, אם צריך להוציא אנשי ביתו, מברך שוב שהחיינו.

כששומעים הציבור את הברכות מהמדליק את הנרות צריכים לכוון שלא לצאת בברכת שהחיינו

בית הכנסת שמתפללים בו בכמה מנינים נפרדים, אין מדליקין אלא במנין המרכזי.

גם בשחרית נהגו להדליק נרות בבית הכנסת בלא ברכה עד לאחר התפילה, ויש שנהגו להדליק רק בלילה ולא ביום.

בית הכנסת שמתפללים בו רק מנחה ומעריב, אף על פי שאין מתפללים בו שחרית יש להדליק בו.

אם אין עשרה בבית הכנסת בשעת ההדלקה - יש הסוברים שאין מברכים על ההדלקה, ויש הסוברים שיברך כיון שאחר כך באים אנשים ויתפרסם הנס.

בבית הכנסת מותר להדליק נר מנר, וכן יכול להדליק למעלה מעשרה טפחים.

חנוכה

נרות חנוכה של בית הכנסת, אסור להשתמש לאורם גם כשמדליקים בבוקר. מי שהדליק בביתו בלילה הראשון ובירך "שהחיינו", יכול להדליק בבית הכנסת ולברך שוב. בכינוסים ועצרות או באולם שמחות, אין להדליק בברכה גם אם מתפללים שם מעריב וגם אם יש שם אנשים שלא הדליקו נרות חנוכה. ההדלקה בערב שבת ובמוצאי שבת בערב שבת, מדליקים קודם נרות חנוכה סמוך להדלקת נרות שבת, ואחר כך נרות שבת, וצריך שהנרות ידלקו חצי שעה אחר צאת הכוכבים. יש הנוהגים בערב שבת להדליק נר חנוכה ואח"כ מתפללים מנחה, ויש הנוהגים להתפלל מנחה לפני הדלקת נר חנוכה. בערב שבת מדליקים ואומרים רק "הנרות הללו", ושאר הזמירות נהגו לאמרם בעת הסעודה. בהדלקה שבבית הכנסת בערב שבת, המנהג להדליק גם כשאין עשרה, כיון שהקהל עתיד לבוא ולראות את הנרות וזהו פרסום הנס. יש להזהר שלא להעמיד המנורה סמוך לפתח במקום שצריכים לפתוח ולסגור את הדלת, שמא ייכבו הנרות. כמו כן יזהר שלא ידליק במקום נמוך שלא יבואו התינוקות ויהפכו המנורה ויגרום לכיבוי בשבת. במקום צורך כשיש ילדים וחושש שיפילו המנורה, מותר לטלטלה מיד לאחר ההדלקה ולהניחה במקום אחר שאין חשש שיפילו את המנורה. כבו הנרות מבעוד יום ועדיין לא קיבל עליו שבת, יחזור וידליקם בלא ברכה, ואם כבר קיבל עליו שבת ועדיין הוא יום, יאמר לחבירו שעדיין לא קיבל עליו שבת שידליק בשבילו, ומהראוי שלא ידליק קטן, דאינו בר חיובא מעיקר הדין. נעשה בר מצוה ביום ראשון של חנוכה שחל בשבת, אינו מדליק בערב שבת נרות חנוכה להוציא אחרים, הואיל ובשעת ההדלקה עדיין קטן הוא. יש להרבות בסעודה בשבת חנוכה ע"י אכילת מאכל נוסף, וכשחל ראש חודש טבת, יש להרבות גם לכבוד ראש חודש. במוצאי שבת, בבית הכנסת מדליקים נר חנוכה אחר קדיש "תתקבל" שלפני "עלינו". יש שאין מדליקים כלל בבית הכנסת במוצ"ש. בבית - יש הנוהגים להדליק ואח"כ להבדיל ויש נוהגים להבדיל ואח"כ להדליק. אין מברכים "בורא מאורי האש" על נר חנוכה וגם אם עבר חצי שעה מזמן הדלקה. אם שכח ולא אמר 'אתה חוננתנו', מבדיל ואחר כך ידליק, ויש אומרים שיאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לחול' תחילה ואחר כך יבדיל. אין להתעכב בהדלקת הנרות במוצאי שבת, והנוהגים בצאת השבת כל השנה כשיטת רבינו תם, לא ידליקו נרות חנוכה לפני זמן זה.

תפילות וקריאה בתורה בחנוכה

בכל שמונת ימי חנוכה אומרים "על הניסים" בשמונה עשרה ובברכת המזון. לפני תפילת שמונה עשרה מכריזין בקול על אמירת "על הניסים" בתפילת הודאה. בברכת המזון אומרים "על הניסים" לפני "ועל הכל". הנוהגים בכל ימות השנה לקצר בתפילת מנחה שלא לומר חזרת הש"ץ, בחנוכה יש ליזהר לומר כל חזרת הש"ץ כדי לומר על הניסים בציבור. אין אומרים בתפילה 'תחנון', 'אל ארך אפים', 'למנצח', ולא 'יהי רצון' שלאחר קריאת התורה. כמו כן אין אומרים סדר יום כיפור קטן בערב ראש חודש טבת, כיון שהוא חנוכה. שכח ולא אמר "על הניסים", בתפילה - אם נזכר לפני שסיים הברכה "הטוב שמך" - חוזר וממשיך כסדר, ואם נזכר לאחר שסיים הברכה, אינו חוזר. בברכת המזון - יש אומרים שיאמר בסוף "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו וכו'". העומד באמצע תפילת שמונה עשרה וכשהגיע לומר 'על הניסים' התחיל הש"ץ חזרת הש"ץ, אין לדלג 'על

חנוכה

הניסים' כדי שיוכל לגמור תפילתו ולומר קדושה עם הציבור, אף על פי שאמירת על הניסים אינה מעכבת. אם טעה בדין שסבר שצריך לחזור ולהתפלל מפני ששכח 'על הניסים' ושוב נזכר הדין, צריך להפסיק מיד ואפילו באמצע הברכה.

בסעודות שבת אפילו שהם חובה, אם שכח "על הניסים", אינו צריך לחזור עוד פעם ולברך ברכת המזון. שכח לומר "רצה והחליצנו" בשבת חנוכה וצריך לחזור ולברך, מחלוקת הפוסקים אם אומר שוב "על הניסים" לאחר שכבר אמר בפעם הראשונה. לדעת המשנה ברורה חוזר ומזכיר "על הניסים". התחיל בסעודה ביום השמיני של חנוכה ונמשך עד הלילה שהוא מוצאי חנוכה, אומרים 'על הניסים'. יש נוהגים לומר "ועל הניסים" בוא"ו ולא "על הניסים". כל שמונת ימי החנוכה אומרים "הלל" שלם לאחר תפילת שחרית. יש הסוברים דגם נשים חייבות באמירת הלל.

אין להפסיק באמצע אמירת ההלל בדיבור, ואפילו אם שומע אחר שמברך, אין לענות 'אמן'. אך אם שומע קדושה או ברכו או הא-ל הקדוש או שומע תפילה - עונה אמן. קראוהו לעלות לתורה ועומד באמצע הלל - רשאי להפסיק ולעלות לתורה. כל היום כשר לקריאת ההלל עד בין השמשות בברכה. קריאת ההלל צריך להיות מעומד, וזקן וחלש מותרים לסמוך עצמם על קיר וכדו'. אם סיים 'מלך מהולל בתשבחות' ביחד עם הש"ץ, יענה 'אמן' על ברכת הש"ץ. מי שטעה ואמר "חצי הלל" במקום "הלל שלם", חוזר ואומר הלל שלם, ואם אין מי שיוציאו בברכה, יהרהר הברכה בלבד.

הבא לבית הכנסת והציבור כבר קוראים ההלל - יקרא עמהם, אבל אם עומד באמצע פסוקי דזמרה או בברכת קריאת שמע - לא יקרא עמהם רק יתפלל כסדרן. יחיד האומר הלל, לכתחילה יבקש משני אנשים כשאומר "הודו" שיענו אחריו "הודו". כל שמונת הימים מוציאים ספר תורה וקוראים לשלשה בפרשת "נשא" שבספר במדבר בסדר הקרבת קרבנות נשיאי שבטי ישראל.

בשבת חנוכה מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים בפרשת השבוע ועולים שבעה קרואים, ובשני קוראים למפטיר בקרבנות הנשיא של אותו היום, ומפטירים בנביא זכריה "רני ושמחי". כשחל ראש חודש טבת בימות החול בחנוכה, מוציאים שני ספרים ובראשון קוראים שלשה מקריאת ראש חודש, מגביהים וגוללים את הספר, ומניח הספר השני על הבימה ולא אומרים קדיש, ובספר השני קוראים לרביעי בפרשת הנשיא של היום שעומדים בו ולאחר מכן אומרים חצי קדיש. פרשת "מקץ" - שבת חנוכה וראש חודש טבת

בתפילות ובברכת המזון אומרים "יעלה ויבוא" וכן "על הניסים". בקריאת התורה בשבת מוציאים שלשה ספרי תורה, וקוראין בראשון ששה גברי בפרשת השבוע - מקץ. מניח הספר השני על הבימה ומגביהין הספר הראשון.

בספר השני קוראין לשביעי בפרשת פנחס - שבת וראש חודש. מניח הספר השלישי על הבימה ואומר חצי קדיש. מגביה הספר השני ומפטירין בספר שלישי בפרשת נשא - ביום השישי. ההפטרה - בתרי עשר - "רוני ושמחי". יש המוסיפים פסוקים ראשונים ואחרונים של הפטרות ראש חודש ומחר חודש היות ויום ראשון הוא היום השני של ראש חודש טבת.

כשיש רק שני ספרי תורה, קוראין בספר הראשון את הקריאה של פרשת השבוע, ובספר השני קריאה של ראש חודש, וחוזרים לספר הראשון וקוראין בו ביום השישי. בתפילת מוסף אומרים "אתה יצרת" וכן אומרים "ולכפרת פשע" היות והשנה היא שנה מעוברת, וכן "על הניסים".

מי שטעה והתפלל של שבת לבד, אם נזכר קודם שעקר רגליו - חוזר ל"אתה יצרת", ואם נזכר אחר שעקר רגליו - חוזר לראש התפילה.

חנוכה

אבילות והשתתפות בשמחה

כל דיני אבילות נוהגים בחנוכה, ולכן אסור לאָבֶל לילך למסיבות העושים בחנוכה ואפילו בביתו. אונן אינו מדליק נר חנוכה אלא אשתו או בנו ידליקו, ויענה אמן. ואם נקבר המת בלילה הראשון קודם עלות השחר, ואין אחר שהדליק, ידליק בלי ברכה, ובלילה השני כשמברך על הנרות יברך גם 'שהחיינו'. אָבֶל בתוך שבעת ימי חנוכה לדעת רוב הפוסקים יאמר את ההלל ואפי' כשמתפללים בביתו אך לא ישמש שליח ציבור בהלל, ובשאר התפילות ינהג בדיון שליח ציבור כמנהג המקום. אין האָבֶל בתוך שבעה מנגן זמירות הנהוגים לזמר ליד המנורה. אָבֶל בביתו ידליק ויברך "שהחיינו" ביום ראשון, אך בבית הכנסת לא ידליק בלילה הראשון מפני התעוררות השמחה באמירת "שהחיינו" בציבור. אם אין אדם אחר רוצה להדליק, רק האָבֶל, רשאי לברך ולהדליק. רב או ש"ץ קבוע העובר לפני התיבה, מותר לו לומר גם הלל לפני התיבה בימי אבלו.

מנהגי חנוכה

נוהגים לאכול מאכלי גבינה - זכר לתבשילי גבינה שהכינה יהודית בת יוחנן כהן גדול למלך, ונרדם וחתכה ראשו. יש שכתבו שכמו בחג השבועות במתן תורה אוכלים מאכלי חלב, כן גם בחנוכה שנצחו את היונים שרצו לבטלם מהתורה, צריכים לאכול מאכלי חלב. נוהגים לאכול מאכלים מטוגנים - זכר לנס פך השמן. נוהגות הנשים להמנע מעשיית מלאכה כתפירה, סריגה, כיבוס, גיהוץ וכד' עד כחצי שעה לאחר הדלקת הנרות - מפני הנס שנעשה ע"י יהודית בת יוחנן כהן גדול. מהראוי שלא יצאו הנשים בתוך חצי השעה לרחוב לקנות חפצים וכד'. נהגו ילדי ישראל לשחק בסביבון שעליו חרותים האותיות נ.ג.ה.ש. - כדי לחנך את הילדים לזכור את הנס גם בשעה שמשחקים. גם כמה מגדולי ישראל נהגו לשחק בסביבון, אך לא למטרות רווח ממוני. מרבים בצדקה לעניים היות וימים אלו מסוגלים לתקן פגמי נפש האדם. כמו כן נוהגים לתת צדקה בימי חנוכה ובפרט ללומדי תורה דהנס נעשה על ידי שנמסרו "זדים ביד עוסקי תורתך", וכדי לעורר הנס נותנים צדקה ללומדי תורה ומחזיקים אותם. מנהג ישראל לחלק לילדים מעות חנוכה. יש להתחזק ולהוסיף בימי חנוכה בתורה, בתפילה ובגמילות חסדים. ראוי להזהר ולקבל על עצמו שלא לדבר בבית הכנסת בעת התפילה, ומובא בדרושי הצל"ח לחנוכה: "בימים הללו ראוי ליתן לב לתקן כל הדברים הגורמים לשכינה שתסתלק מישראל שזה היה כוונת היונים, והנה בעוונותינו הרבים בעת הגלות אפס מקום להשראת השכינה, כי חרב בית מקדשנו, והקדוש ברוך הוא ברחמיו השאיר לנו שארית וכתוב ואהי להם למקדש מעט, אלו בתי כנסיות ושם השכינה שורה, ואלו המדברים בבית הכנסת אין לך מורד במלכו של עולם בהיכלו ולפניו גדול מזה, וזה מטמא אויר הקודש דוגמת היונים שטימאו המזבח, כי זה מעמיד צלם בהיכל, כי בכל עבירה נעשית קליפה ורוח הטומאה, ובעוונותינו הרבים נתפרץ הדבר מאד". נכון שלא לילך לבית הקברות ביום יאהרצייט בחנוכה, אך להתפלל על חולה מותר לילך.

"פורים שמח"

"פורים שמח"

מידי שנה אני חש, את דמותו המחייכת, של חברינו היקר, שמעון כהן ז"ל בעלה של גאולה שתחי', שהיה מברך אותי, בחג החנוכה בברכת "פורים שמח" וכשפערתי את עיני בהפתעה הוא אמר לי: "אם לא היה פורים, לא היה חנוכה" משום שהיו הורגים, את כל היהודים מנער ועד זקן. ואם אין יהודים, אין יהדות!

חנוכה

אחת השאלות המורכבות ביותר שיש לנו כיום, היא: מהו המבט הנכון על "עולם החומר" האם העולם הזה הוא אשליה שצריך להתעלם ממנה, להתגבר עליה. לקיים מצוות, על אף שנשמתינו כבולה בגוף? או שזו בריחה! בסופו של דבר אנחנו כאן, בעולם הזה. וצריכים להסתכל עליו בעיניים פקוחות, ועם שני רגליים על הקרקע, לחיות בעולם הזה, בשילוב כוחות.

חג החנוכה, פותח לנו פתח, ומאיר את הנושא באור מפתיע. הגישה היהודית היא: שמי שמתעלם מהעולם, ומכחיש את קיומו, מפסיד את עיקר תפקידו! התפקיד שלנו הוא לחבר את עולם החומר, לרוח. כשם שאין משמעות לנר ללא השלהבת, כך האש אינה יכולה להאחז, ללא חומר בעירה. המתעלם מהעולם, דומה הוא למנסה להדליק אש, ללא שמן. התפקיד שלנו, הוא לקחת כל חלק בחומר, ולהדליק בו שלהבת של רוח. לקחת כל דבר שאנו רוצים או נאלצים במסגרת חיי היום יום, ולסובב אותו על כל צדדיו, ולחפש היכן אני מוצא בו, את אותו חיבור ש-ירים אותו על "נס" שיהפוך אותו "לגדול" יותר, ממש "פה", בעולם הזה.

שילוב הכוחות האלו, מציב בפנינו שתי משימות. האחת, לשמור על משאבי העולם, לא לזלזל ב"פחים קטנים". לכבד את סביבתנו, ולדאוג לגופינו. והשניה, לזכור, שכל אלו הם רק האמצעי ולא המטרה. שמעון ז"ל צודק, אין חנוכה ללא פורים, אך רק בחנוכה אנו אומרים הלל. על הצלת הגוף בלבד, עדיין אי אפשר להלל. הכל תלוי באלו אתגרים נעמוד. כיצד נשכיל לראות כיוסף הצדיק, בכל קושי חומרי, ש"ה' חשבה לטובה". כיצד נצליח לצעוק "גם פה לא עשיתי מאומה, כי שמו אותי בבור" אך מאידך גיסא, להמשיך להדליק שלהבות של אור. לחפש את אותם שותפים לבור, ולשאול אותם: "מדוע פניכם רעים היום?". לדעת, שהתפקיד שלנו הוא לפתור, את חלום החיים. ל"הלל" את הרוח שבכוחה לחולל ניסים, ולגרום גם ל"דקי הגוף" לבלוע את "בריאי הבשר", ו"לחלשים אך טהורים, לנצח גיבורים"

פרשת: מקץ בחג חנוכה

הלוח העברי, מסודר כך, שתמיד קוראים את פרשת: 'מקץ' (בה מסופר סיפור הצלחת יוסף), בחג חגֵּה: 156=יוסף =גבוה-מעל =מֶלֶךְ-גֵּוֹן =אַנְטִיֹּכְס

מדרש:

כדי לבייש ולדכא את היהודים ; היוונים ציוו עליהם לכתוב על קרְנֵי הַשּׁוֹר: "אין לכם חלק באלוקי ישראל", ולהצמיד את הַשְּׁוֹרִים בחוצות העיר.

בחרו את הַשּׁוֹר כי הוא מזכיר את יוסף הצדיק (דברים לג:יז): וְלִיּוֹסֵף אָמַר.. בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקֶרְנֵי רָאִם קֶרְנָיו.

אבל - למעשה, התוכנית של אַנְטִיֹּכְס הרשע נכשלה. כי, יוסף הצדיק שמר את השבת, למרות היותו משנה למלך מצרים וחי כמצרי בארמון המלך. לכן, כשהיודי ראה את הַשּׁוֹר, הוא נזכר ביוסף הצדיק, שהיה נאמן לדת ישראל למרות שכביכול התמזג בחברה המצרית.

ונהפוך-הוא...

הַשּׁוֹר עודד אותם להתגבר על הדיכוי היווני ולחיות כיהודים מאמינים נגד כל הסיכויים.

נרות השבת ונרות החנוכה

חנוכה

נרות השבת ונרות החנוכה מבטאים שני רעיונות שונים אולם, משלימים זה את זה.

משמעות **נרות השבת = שְׁלוֹם בֵּית** ולכן מצוותו פנימה, על שולחן השבת, במקום בו נמצאים בני הבית.

ענייני **נרות החנוכה = פְּרָסוּם הַנֵּס**, פְּרָסוּם ההצלה של המיעוט היהודי הטהור מהאימפריה היוונית.

לכן, מצווה להדליק החנוכייה במקום הפונה לרשות הרבים במקום המחובר בין הפרטי לציבורי, בין היחיד לכלל.

נרות השבת:

רק מי שמהדר בשְׁלוֹם בֵּית, רק מי שדואג להאיר ולהשקיע במחוז הפרטי ; יכול לגייס כוחות ולהקרין החוצה - גם בנרות החנוכה.

נרות החנוכה:

מופיעים פעם בשנה, למשך שמונה ימים לעומת נרות השבת המודלקים מידי שבוע. למעשה היכולת להאיר החוצה, בנרות החנוכה, נובעת מתוך שגרת השנה הברוכה בהדלקת נרות השבת.

הגמרא (שבת כג) מעמתת בין שני הנרות. במקרה ואין ידו של אדם משגת לרכוש גם נרות שבת וגם נר חנוכה, מכריעה הגמרא כי "נר ביתו (=שבת) עדיף משום שלום ביתו".

יש סדר עדיפות ברור, הבית קודם לכל. רק אם יש אפשרות, כוח ויכולת ניתן להשפיע גם החוצה. ההשקעה פנימה והנתינה החוצה, דורשות התמדה, הרגל וקביעות. אין די באירוע מזדמן, או/ו בהתלהבות חד פעמית... ואין שְׁלוֹם בֵּית, ללא השקעה ונכונות משותפת...

על איזה נס קבעו את חנוכה

חז"ל (שבת דף כא) ביארו את מהות חנוכה, על איזה נס קבעוהו: "תנו רבנן כשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן" ובהמשך מסיקה הגמרא: "לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה". משמע שההלל וההודאה נקבעו על נס פך השמן.

מדוע קבעו ימים טובים של הודאה על נס פך השמן ולא על המלחמה, לכאורה הניצחון במלחמה היה הרבה יותר חשוב מאשר נס פך השמן?

ביאר רבי חיים שמואלביץ, בשעת הניצחון, שה' עשה לאבותינו בניסים ונפלאות, נוסף על הניצחון עצמו ה' נתן להם עוד "נשיקה של אהבה" - וזהו נס פך השמן. **ודאי שהניצחון הוא העיקר, אבל את החג קבעו על נס פך השמן, על "הנשיקה".**

רעיון לחנוכה

"מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין - נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין... - בית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, ומכאן ואילך מוסיף והולך" (שבת כא ע"ב)

חנוכה

**מדוע רק בנר חנוכה הוסיפו "מהדרין מן המהדרין", שלא כמו בכל המצוות שיש בהן לכל היותר הידור מצוה, אך לא הידור על גבי הידור?
נר חנוכה רומז ללימוד התורה. עיקר מצות נר חנוכה, שהיא אור התורה - נר איש וביתו, ויש בה 3 דרגות:**

- א. קיום המצוה הבסיסית - כשם שכל בני הבית יוצאים בנר שאחד מדליק עבור כולם, כך בלימוד תורה יוצאים ידי חובת לימוד בשיעור שכל התלמידים שומעים מהרב.
- ב. מהדרין - החוזרים על תלמודם (הדר בתרגום לארמית = חזר). המהדרין מדליקים נר אחד לכל אחד, כך בלימוד, החזרה מוסיפה אור חדש לכל אחד.
- ג. המהדרין מן המהדרין - אלו שחוזרים עוד ועוד, מוסיפים והולכים. ככל שמוסיפים חזרה, כך מוסיפים עוד עמקות ועוד טעמים בהבנת התורה.

גזירות היוונים

כשהיוונים רצו שכל עם ישראל יתייוון, הם רצו להשיג שלשה עקרונות:

- א. שיפסיקו לקיים את מצות מילה, כך שלא יהיה הבדל בינם לבין שאר העולם.
- ב. שיפסיקו לקיים את מצות השבת, שהיא גם מאבני היסוד של העם היהודי.
- ג. שיפסיקו לקיים את מצות החודש, כדי שלא יוכלו לקיים את כל חגי ישראל במשך השנה.

הפתרון והתיקון לכל הגזירות שלהם נמצא במהות חג החנוכה :

- א. החג מונה שמונה ימים כנגד שמונה ימי מילה, שרצו לבטל.
- ב. בכל חנוכה יש לפחות שבת אחת (לפעמים אף שתיים) - כנגד שבת, שרצו לבטל.
- ג. בכל חנוכה, לקראת סופו חל ראש חודש טבת - כנגד החודש שרצו לבטל.

תמיד לשאוף קדימה

רעיונות לחנוכה

סדר הדלקת נרות החנוכה מדגיש שבכל יום מוסיפים ומגבירים את עוצמת האור, עד שמגיעים לכאורה אל השלמות, אל היום השביעי שבו מדליקים שבעה נרות, כנגד שבעת הנרות של מנורת בית המקדש, אולם מיד למחרת אנו מדליקים נר נוסף, את הנר השמיני. דבר זה ממחיש את הצורך להגביר אור כנגד התעצמות החושך. בנקודה סמלית זו מסתיימים ימי החנוכה, כשהם מותירים אחריהם מעין צו תמידי: **לעולם לא לדרוך במקום ולא להסתפק בקיים, אלא תמיד להוסיף באור.**

רמזי חנוכה מהתורה

(א)

חנוכה

- אם נספור מהמילה "בראשית" עשרים וחמש מילים, נגיע למילה "אור".
- כשנמנה את מסעות בני ישראל נמצא, שהמסע הכ"ה היה בחשמונה, רמז לחשמונאים.
- בפרשת אמור מונה התורה את החגים ובסוף את חג הסוכות. ומיד לאחריו כתוב: "ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור". השמן רומז, שאחרי סוכות יהיה חג, שידליקו בו שמן זית זך, לדורי דורות.

(ב)

כתב הרמב"ן בפרשת בהעלותך: "מצאתי במגילת סתרים לרבנו נסים, שהזכיר האגדה הזו ואמר: ראיתי במדרש, כיון שהקריבו הנשיאים את קרבנם בחנוכה המזבח, ושבת לוי לא הקריב אמר לו הקב"ה למשה: "דבר אל אהרן אחיך ואמרת אליו" יש חנוכה אחרת, שיש בה הדלקת נרות, ואני עושה על ידי בניך בה נסים ותשועה לישראל, ונקרא חנוכה על שמם, והיא חנוכה בית חשמונאי, לכן סמך פרשה זו לפרשת חנוכה המזבח.

ובמדרש ילמדנו כתוב, שאמר לו הקב"ה אל משה: "תאמר לאהרן אחיך, שהוא לא הקריב קרבן, אבל יקבל דבר, שנותר מהקרבנות, שהקרבנות בטלין בשעה שאין בית המקדש קיים, ואילו הדלקת הנרות קיימת לעד".

אמונה מול כל הכוחות השלייליים

מנס חנוכה למדים שע"י מסירת נפש ייחודית, ע"י האמונה הבלתי מתפשרת מול כל הסיכויים, הגענו למה שהגענו. כל אומות קדם (כנענים, אכדים, שומרים ועוד) חלפו ועברו מהעולם. אפילו בני יון של היום אינם מכירים כלום מתרבותם העתיקה. רק עם ישראל נשאר "שריד" מהתקופה הקדמונית, בני תרבותם המקורית.

לכן קבעו לנו חז"ל כי סמל לתופעה פלאית זו של "רוח נגד החומר" נעשה זכר לנס ע"י נר קטן (הדולק אפילו רק חצי שעה בלבד). וחשיבות מצוה זו בולטת ע"י הגדרת הרמב"ם שאפילו עני שאין לו מה יאכל, ואין לו כסף לרכוש מזון לו ולבני ביתו, וכמובן אין לו כוסית קטנה של שמן, אפילו לרכוש שמן שאינו גורם אור צלול ובהיר, אזי ימכור את כסותו העליונה וישיג כסף למצוה זו. והלא הרמב"ם לא התכוון למליצה שירית, אלא דבריו כפשוטם הלכה למעשה. כי ראוי לשבח מי שפועל מתוך אמונה ועקרונות.

יִשְׁמַע רֵאוּבֵן וַיְצַלְהוּ מִיָּדָם (לז,כא)

על הפסוק "וישמע ראובן ויצלהו מידם" מביא המדרש הפסוק בשיר השירים (ז-יד) "הדודאים נתנו ריח" זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור.

"ועל פתחינו כל מגדים" זה נר חנוכה (שמצוה להדליקו על פתח ביתו מבחוץ).

יש להבין מהו הקשר בין שתי הדרשות? ועוד יש להבין, מדוע באמת תקנו חז"ל להדליק נר חנוכה על פתח ביתו מבחוץ ולפרסם מצווה זו דווקא יותר משאר המצוות?

בעל ה"תוספת ברכה" כתב לפרש את הסמיכות בהקדם קושיה: מה נשתנה חנוכה מפורים, שבנר חנוכה מצוה להניח בפתח היוצא לרשות הרבים בפרהסיא, ואילו בפורים מותר לקרוא את המגילה אפילו בפנים החדר שבבית?

אך הטעם הוא, מפני שנס פורים כשזה קרה, זה קרה בפרסום גדול, ולכן אין צריך עוד להוסיף בפרסום, כי מעצמו זה מפורסם, וקריאת המגילה היא רק מצוות זכירה. אבל נס פך השמן בחנוכה, לא נודע כי אם

חנוכה

ליחידי סגולה שהיו במקדש (הכהנים שמצאו את פך השמן) ולכן צריך לפרסם הנס , ולכן מצוותו להניח אותו בפתח רשות הרבים כדי לפרסם הנס בפומבי.

והנה גם ראובן כשביקש להציל את יוסף (למען הציל אותו מידם) בוודאי היה זה בסתר לבו ולא סיפר זאת לאחיו שרצו להורגו , בכל זאת פרסמה התורה כוונתו "למען הציל אותו מידם". ומתבאר מזה, שדבר סתר של מצוה דרוש פרסום.

וזהו כוונת המדרש : "הדודאים נתנו ריח" - זה ראובן (דודאים = כינוי לראובן על שם "וימצא דודאים בשדה") שחשב מצוותו בסתר ופרסמה התורה עניינו בגילוי רב , "ועל פתחינו כל מגדים" זה נר חנוכה, כלומר, למדים אנחנו מזה לנר חנוכה, שהנס שהיה אז בסתר חייבים לפרסם אותו , ולכן מצוותו להניחו בפתח היוצא לרשות הרבים .

זדים ביד עוסקי תורתך (מתוך על הניסים)

הבית יוסף שואל שבכל על הניסים יש פה דבר והפוכו כמו רשעים ביד צדיקים ופה איזה דבר והפוכו יש כאן?

ומתרץ כמו שכתוב בתהילים קי"ט "זדים הליצוני עד מאד מתורתך לא נטיתי". אמנם היא גופא צריך להבין את פסוק זה?

ובכדי להבין זה צריך להקדים ולהביא את הרמב"ם סוף הלכות מעילה (פ"ח ה"ז) "ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע ענינם כל אחד כפי כחו ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ואל יהרוס לעלות על ה' פן יפרוץ בווכמה היה דוד המלך מצטער מן המינים והגוים שהיו משיבים על החוקים וכל זמן שהיו רודפים אותו בתשובות השקר שעורכין לפי קוצר דעת האדם היה מוסיף דבקה בתורה שנאמר טפלו עלי שקר זדים אני בכל לבאצור פקודיך".

נמצינו שהזדים הם המלגלים על החוקים שבתורה והעצה כנגדם היא להתחזק בלימוד התורה אף שלא מבינים את טעמה עד הסוף. ובאמת היוונים נקראו זדים בתפילת על הניסים משום שאסרו על קיום חוקי התורה. הם אסרו על שמירת ברית מילה שבת וראש חודש שלשת מצוות אלו נקראו חוקים, ברית מילה-שכתוב בברכה על המילה "וחוק בשארו שם", שבת- "שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסהו", ר"ח- "וחוקי ראשי חדשים להם נתת". וכנגדם התחזקו בני"י בלימוד התורה וקיום מצוותיה עד כדי שלא הסכימו להדליק בשמן טמא אף שטומאה הותרה בציבור בכל אופן נלחמו על הלכתחילה ונעשה להם נס ונמצא שמן טהור.

מהות החג (שבת, כא)

הגמרא שואלת מה זה חנוכה, משמע מהשאלה שגמרא לא מבינה למה נעשה החג הזה בכלל. כי היה קשה הרי טומאה (שמן טמא) הותרה בציבור, אז מפני מה צריך את הנס שידליקו בשמן טמא?

ונראה לבאר שבזמן שבית המקדש קיים והעבודה כשיגרה וקורה מצב שנתקעים בלי שמן טהור רק אז חל המושג של טומאה הותרה בציבור. אבל בתקופת החשמונאים הם חנכו את בית המקדש מחדש ובשביל לחנוך-להתחיל דבר חדש- חייב שהוא יהיה בקדושה ובטהרה. ולכן נעשה להם נס בשמן הטהור. ואולי בגלל זה נקראים ימים אלו בשם חנוכה שזה מגיע לסמל את סיבת הנס שהוא משורש לחנוך ,

חנוכה